

AMNESTIJA

Mednarodni ljubitelji fašizma in nepopravljivi domači izdajalci nas obrekujejo, da vladamo s terorjem. V porogljiv posmeh njihovim obrekovanjem, ki izvirajo iz podlega sovraštva do našega ljudstva in naših narodov, gre normalizacija našega življenja izredno hitro in učinkovito pot. Titova državniška modrost ni odprla vrat v svobodo samo jugoslovanskim narodom, temveč tudi množici zapeljancev in dejanskih krivcev, ki jim je narodna osvoboditev prinesla zasluženo plačilo. Splošni amnestiji, ki jo je izreklo Predsedstvo AVNOJ-a, je nato sledila ukinitve sodišč narodne časti po federalnih edinicah. Danes je objavljena tudi v Sloveniji. Hkrati z njo je objavljena pomilostitev vseh onih, ki jih je obsodilo sodišče slovenske narodne časti.

Pretekli so torej komaj dobri trije meseci po končni osvoboditvi in že smemo reči, da se je kljub vsem strahotam štirih let narodne osvobodilne borbe, kljub nezaslišanemu izdajstvu, ki so ga zagrešili nofranski sovražniki našega naroda, v glavnem povrnilo normalno življenje. Kdo razen našega demokratičnega gibanja, ki so ga porodile najudarnejše, najboljše in tudi najplemenitejše sile našega naroda, bi še bil v stanju, da v takih okoliščinah, po tolikem trpljenju našega ljudstva in po tolikih zločinih narodnih izdajalcev — tako hitro odstrani izredne ukrepe?!

So podležji, ki izza ogle sikajo, da smo pod pritiskom inozemstva popustili, ker da se inozemstva bojimo. Ljudi, ki bi jim verjeli, vprašamo, če smo »popuščali« tudi takrat, ko smo izkazovali milost sredi najbolj ogorčene borbe proti okupatorju, čeprav smo imeli izdajalce in zavedence v rokah, čeprav bi jih bilo lahko uničili za vselej.

Krik potuhnjenih izdajalcev in agentov mednarodne profašistične reakcije dokazuje pač samo eno: dokazuje, da jim naša velikodušnost ni všeč, dokazuje, da jim naša velikodušnost ne gre v račun, dokazuje, da nam ne morejo odpustiti niti naše — velikodušnosti.

Mi jih prav dobro razumemo. Zaradi svojega notoričnega izdajstva, zaradi svojega sovraštva do Domovine bi hoteli, da bi bila res vsaj čiča vsega, s čimer nas obrekujejo.

Obstaja pa pri nas tudi mnogo dobrih in zvestih, ki jim amnestija ni povsem všeč. Spričo prestanega trpljenja našega naroda, spričo njegovih žrtev — amnestije ne razumejo popolnoma. Hkrati se boje, da naša »popustljivost« ne bi škodovala naši Domovini, ki se je prerodila in ki se obnavlja. Reči smemo, da ljudi, ki amnestije ne razumejo povsem, ni ravno malo. Mnogo jih je, ki jih je ob amnestiji zaskrbelo.

Toda tudi tem moramo reči, da nimajo prav.

Od kod naša velikodušnost? Reakcionarji, izdajalci, fašisti in profašisti pač ne znajo, ne morejo in ne smejo biti velikodušni. Nikoli, prav nikoli jim ni dano in jim ne more biti dano, da bi bili velikodušni. Tak je zakon vsega njihovega protidemokratičnega bistva, zakon protiljudske peščice, zakon reakcije, ki v njeni perspektivi ni velikih zmag, ki pa jo nenehno straši senca velikih in neogibnih porazov, tak zakon je to.

Ljudsko demokratično gibanje, čeprav nepopustljivo in kadar treba tudi pravično neusmiljeno v borbi za veliko stvar svojega ljudstva in naroda, pa zna, sme biti velikodušno — o pravem času. Njegova velikodušnost, ki je hkrati izrazita vzgojna gesta, ne krepki sovražnikov in velikodušnosti nevrednih, temveč jih le še huje toleče, če je bila seveda izkazana zares o pravem času, takrat torej, ko jo okoliščine in pogoji velike in pravične borbe dovoljujejo in narekujejo.

Sedma seja Začasne narodne skupščine

Govor podpredsednika Zvezne vlade Edvarda Kardelja. — Zakon o volitvah poslancev v Ustavodajno skupščino sprejet

V sredo ob 16. je predsednik dr. I. Ribar otvoril sedmo sejo Začasne narodne skupščine. Seji je prisostvoval predsednik ministrskega sveta maršal Jugoslavije Josip Broz-Tito. Zapisnik šeste redne seje, ki ga je prečital tajnik Mile Peruničič, je bil v celoti odobren. Pred prehodom na dnevni red je prečital predsednik dr. Ribar poročilo predsednika ministrskega sveta Demokratične federativne Jugoslavije, glase se:

»Predsedniku Začasne narodne skupščine Demokratične federativne Jugoslavije, Beograd.

20. t. m. sem prejel pismeno ostavko podpredsednika Milana Grola na ta položaj. Istočasno obveščam cenjeno predsedstvo, da izpraznjena mesta podpredsednika vlade zaenkrat ne mi-

Govor poročevalca večine Vlade Simiča

Poročevalec večine Vlada Simič je dejal v svojem govoru med drugim: »Osnutek volilnega zakona obsega vse osnovne značilnosti prave demokratične volilne pravice in sistema.

Po svojih bistvenih določbah in po zakonu določeni volilni tehniki nudi zadostno jamstvo:

da bodo narodni poslanci po tem zakonu izvoljeni svobodno;

da bo imel zelo širok krog državljanov pravico voliti in biti voljen, in sicer na temelju splošne, enake, neposredne in tajne pravice glasovanja;

da ni za uživanje aktivne in pasivne volilne pravice niti verske, niti nacionalne, niti socialne, niti razlike v spolu;

da bodo poslance obeh domov Ustavodajne skupščine volili neposredno državljani z zadostno zajamčenim tajnim glasovanjem, nepristranostjo in pravilnostjo volilnega postopka ter istočasno izvolitvijo obeh poslanskih domov, s čimer je zadostno posvedočena njihova enakopravnost v enotni Ustavodajni skupščini.

Kot osnovne značilnosti nove volilne pravice in sistema, določene po tem osnutku, je treba zlasti naglasiti nekaj vprašanj. To so vprašanja volilne pravice, kandidiranja na kandidatih listah, volilnih enot, načina dodeljevanja mandatov, volilnega postopka in samega postopka glasovanja.

1. Volilna pravica, urejena z zakonom o volilnih imenikih, predvideva aktivno in pasivno volilno pravico za vse državljane z izpolnjenim 18. letom starosti, in sicer ne glede na raso, narodnost, spol, vero, službeni ali socialni položaj.

Volilna pravica, s tem pa tudi aktivna in pasivna pravica glasovanja, se izgubi samo v primerih, v zakonu točno predvidenih, kjer gre za kazniva dejanja ter jasno določeno protidemokratično vedenje in delovanje.

2. Kandidaturo za volitve narodnih poslancev v obojema doma vrše sami državljani, ki imajo volilno pravico. Za vložitev okrožnih list se zahteva 150 podpisov, od katerih mora biti polovica iz polovice okrajev v dotičnem okrožju.

Kandidiranje poslancev Skupščine narodov se vrši po deželnih listah za vsako federalno enoto ter po oblastih za Vojvodino, Kosovo in Metohijo. Pogoji za postavitev deželne kandidatne liste je podpis 10 volilcev iz 2/3 okrajev v najmanj polovici volilnih okrožij federalne enote odnosno oblasti.

3. Volitve v Zvezno skupščino se vrše na temelju okrožnih list, na katerih ima lahko vsak volilni okraj

slim popolniti, ker tega ne zahtevajo državni interesi. Sprejmite izraze mojega spoštovanja. Predsednik ministrskega sveta maršal Jugoslavije Josip Broz-Tito.

Potem je predsednik dr. Ribar sporočil prošnjo Zveze zemljoradnikov v Beogradu, da se pokliče za narodnega poslance Velimir Skerlič iz okraja Oplenac. Prošnja je bila izročena mandatnemu odboru. Potem je predsedstvo odobrilo zaprosene dopuste bolnih poslancev. Skupščini predložene prošnje in pritožbe so bile izročene odboru za prošnje in pritožbe. Končno je prešla skupščina na dnevni red. Prva točka je bila obravnavanje poročila Zakonodajnega odbora po osnutku zakona o volitvah narodnih poslancev v Ustavodajno skupščino.

enega ali več kandidatov. Pravilo je, da predstavlja vsak administrativni okraj volilno enoto v volilnem okrožju. Ker odpade na vsakih 40.000 prebivalcev en poslanec, je predvidena združitvev odnosno delitev teh okrajev po tem številu, dočim se manjša mesta združijo z okrajem, a večja mesta volijo enega ali več poslancev po številu prebivalcev.

4. Za dodeljevanje mandatov sta dve načeli: večinsko načelo in načelo proporcionalnega predstavnštva.

5. Za vodstvo volitev predvideva osnutek volilne komisije, ki so povsem neodvisne od organov državne uprave. One so izvoljene in v svojem delu samostojne.

V volilnem postopku samem je zagotovljena pravočasna odstranitev napak.

Za vsako volilno opravilo obstoji pravico pritožbe.

Končno odločitev o glavnih pravilih v volilnem postopku je pridržana vrhovnim deželnim sodiščem in Vrhovnemu zveznemu sodišču.

Zastopniki list imajo široko možnost nadzorovati potek glasovanja in štetja glasov.

Z vsemi temi ustanovami, kakor tudi z drugimi, ki so v zakonu določene in jasno obeležene, se nudi polna zaščita volilne pravice državljanov in jamči, kakor sem že rekel, popoln demokratičen volilni sistem za volitev poslancev v Ustavodajno skupščino.

Kot poročevalec večine predlagam zato temu visokemu domu, da ta osnutek zakona sprejme i v načelu i v podrobnostih v celoti s tem, da bom v diskusiji o podrobnostih pri členih 5., 24. in 43. pojasnil nekatere na seji Zakonodajnega odbora 21. t. m. sprejete amandmane.

Govor poročevalca manjšine

Potem je dobil besedo poročevalec manjšine Tripko Zugič, ki je dejal:

»Stoječ na stališču narodne suverenosti smatramo, da bi mogli narodni naše nove Jugoslavije na volitvah narodnih poslancev v Ustavodajno skupščino izraziti svojo popolno suvereno voljo samo tedaj, če bi imeli jamstvo v predpisih volilnega zakona in v nemoteni uporabi istih. Po našem pojmovanju to je edina pot, da se ne bodo ponavljale znane napake iz nedavne preteklosti naše državne in narodne skupnosti.

Osnutek zakona o volitvah v Ustavodajno skupščino ne nudi po bistvu svojih predpisov in tehničnem načinu

sile naših narodov, v prebujenost našega ljudstva. Vemo, da bodo ljudske množice prav sedaj stopnjevale svojo budnost proti izdajalcem. Naše množice z vso odgovornostjo pozivamo na dvig budnosti.

Tisti bedni izvržki, ki jih tudi naša velikodušnost ne gane, pa naj le postanejo še bolj strupeni kot so. Gremo in bomo šli svojo dosledno pot brez ozira na njihov lajež doma in v inozemstvu. Z nami so ljudske množice, ki verujejo in s silno požrtvovalnostjo delajo za našo veliko, pravično stvar, ljudske množice, ki bodo znale tudi posledje sproti odkriti in razgaliti slehernega izdajalca.

Kar se naših ljudskih množic tiče, ima amnestija vsekakor dvojno plat: po eni strani utrjuje njihovo vero v pravični red in zakonitost nove Jugoslavije, po drugi strani pa dviga njihovo budnost proti vsem sovražnim naklepom.

Boris Kidrič.

izvedbe volitev samih popolnega jamstva, da bo prišla suverena ljudska volja do polnega izraza pri vseh naprednih političnih strankah, ki naj bi skladno s svojimi silami sodelovale v delu Ustavodajne skupščine pri glasovanju o osnovnih zakonih, s katerimi se bodo zagotovile pridobljene narodne pridobitve, prava državljanska svoboda in popolna socialna pravičnost.

Sistem zveznih list daje vse prednosti režimski zvezni listi, ki ji je na razpolago ves državni aparat za tehnično urejanje in sestavljanje iste, dočim politične skupine nimajo možnosti, da bi v volilnem razdobju premagale vse tehnične težkoče in druge ovire, in tako jim ni zagotovljena možnost, da bi prišle do svojih zveznih list. To drži temeljno, ker ima volilni zakon najmočnejšo oporo v svobodnem tisku, svobodnem združevanju, strankarskem življenju, zborovanju in dogovarjanju, a vse to še manjka in vse to gre v prid našemu mnenju.

Govor podpredsednika Zvezne vlade tov. Edvarda Kardelja

Besedo je povzel minister za konstituanto Edvard Kardelj, ki je dejal: »Predvsem se strinjam z vsemi popravki in dopolnili, ki jih je Zakonodajni odbor predložil. Kar se pa tiče izjave manjšine, bi rad povedal nekaj besed.

Izjava manjšine navaja v obrazložitev svojega odklonilnega stališča do zakona tri osnovne razloge, odnosno ne osnovnih, temveč sploh samoj tri razloge. Prvi je sistem zveznih list. Oni utemeljujejo, pojasnjujejo ta sistem kot nedemokratičen navzlic temu, da je splošno znano, da se sistem zveznih list uporablja malone pri večini demokratičnih volilnih sistemov s proporcionalnim volilnim sistemom, kakor je bilo to v Češkoslovaški.

Predvsem ne gre za »sistem zveznih list«, temveč je ta volilni zakon zgražen prav na sistemu okrožnih list. Po tem volilnem zakonu zvezne liste niso neobhodne, toda zakon omogoča političnim formacijam v Jugoslaviji postaviti zvezne liste, če to hočejo in morejo. Razlog, da predlaga ta osnutek tako določbo, je v prvi vrsti v tem, ker je naš volilni red kombinaciji sistema po relativni okrajni večini in proporcionalnega sistema. V tem našem volilnem zakonu sta predvideni dve korekturi: okrožna korektura in zvezna korektura. Tako nobena politična formacija, ki nastopa na naših volitvah, pa naj se pojavlja kot večina ali manjšina, ne bo izgubila nobenega glasu. Mislim, da je proporcionalni sistem tako dosledno uresničen in on je mnogo naprednejši od drugih volilnih sistemov v zapadnih demokratičnih državah. Izjava manjšine te Skupščine hoče torej iz prednosti tega zakona napraviti njegovo pomanjkljivost.

Tako bi lahko vsekakor prišel do zaključka, da manjšini najbrž prav ta demokratizem volilnega reda ni po volji. (Odobranje.) Če bi bila manjšina dobro proučila ta zakon, bi se bila lahko prepričala, da ta sistem zveznih list naravnost favorizira, podpira šibke zvezne liste, naravnost podpira šibke skupine. Drugo vprašanje pa je, ali imajo poedine skupine dovolj moči, da bi postavile vsaj v polovici Jugoslavije svoje liste. Toda zakonodajalec ni dolžan razmišljati o tem. (Smeh.)

Drugi moment, ki je bil v tem osnutku odločilen, je politična stran. Na volitve v Konstituanto bi ne smeli preveč vplivati slučajni krajevni činitelji. Zato gre ustanova zveznih list prav za to, da nudi večjo možnost tistih političnih formacij, ki imajo enotno demokratično platformo, da bi mogle močneje naglasiti svoje enotno stališče v pogledu izgradnje novega ustavnega življenja v Jugoslaviji, kar je nedvomno v korist enotnosti Demokratične federativne Jugoslavije. Mislim, da je bilo nedvomno umestno, da se upošteva tudi ta moment, ko gre za Ustavo naše države, za Ustavo, ki se ne izpreminja vsak dan.

Drugi argument, ki ga navaja izjava manjšine, bi se lahko označil z eno besedo kot nevernost, kot nezupanje do obstoječe narodne oblasti. Prvič, netočna je izjava manjšine, da te narodne oblasti niso bile voljene. Točno je pa, da v nekaterih naših pokrajnih manjših delih narodnih oblasti še ni bil izvoljen ali vsaj ni bil izvoljen v zadnjem času s tajnim glasovanjem.

Toda v prvi vrsti velja to samo za manjše ozemlje naše države, poleg tega pa tudi tam, kjer teh volitev še ni bilo v povsem urejeni obliki, je povsem jasno, da so organi narodne oblasti zrasli iz borbe ljudstva, da jih je ljudstvo s svojo pobudo postavilo, da jih ni postavil nihče od zgoraj, temveč da so pognale iz čistih demokratičnih sil,

Velika opravila in vse drugo, kar je v zvezi s sestavljanjem, vlaganjem in potrjevanjem okrožnih, deželnih in zveznih list, je v rokah posebnih organov, ki se postavljajo iz obstoječih narodnih oblasti. Mi stojimo na terenu narodne oblasti in za to narodno pridobitev vodimo borbo. Ker pa v pretežnem delu naše države nimamo izvoljene narodne oblasti, ki bi bile v nji proporcionalno zastopane vse napredne politične skupine, je tudi to eden izmed razlogov za odlojeno mnenje o tem zakonskem osnutku.

Končno, po zakonu o volilnih imenikih, ki strogo predvideva, kdo vse lahko pride v volilne imenike in kjer ni več bojazni pred nekakšnimi presenečenji od strani tistih, ki so se s svojim delom in s svojimi dejanji težko pregrešili zoper narodne in državne interese, ni bilo treba pooprstiti volilnih zakonskih predpisov o zaključnem kontroliranju vložnih list, ker se s tem načinom omogoča, da izgube politične skupine v zadnjem trenutku svoje pravice, k čemur mnogo pripomore pomanjkanje sredstev za medsebojno obveščanje in pravočasno zaščito svojih ogroženih pravic — kajti v sedanjem položaju se vse volilno opravilo opravlja v redu omejenih svobod.

ki so se borile za svobodo in demokracijo v tej državi, a to pomeni dejansko iz naših osnovnih ljudskih množic.

To je ena stvar. Druga je pa: vprašal bi gospode iz manjšine, ali morejo imenovati katero koli državo v Evropi, ki je bila okupirana in ki je že opravila volitve v narodne oblasti. Mislim, da ne morejo imenovati nobene take države. Pač se pa vse te države, ki so bile pod okupacijo Nemcev, pripravljajo na volitve v svoje parlamente in ustavodajne skupščine in vse te volitve bodo vodile zdaj postavljene oblasti. Toda vseh teh dejstev gospode iz manjšine ne upoštevajo, ker iščejo breznačelnost razloge, da bi bili negativni in da bi mogli obsojati konstruktivno delo našega naroda na izgradnji njegove države. (Odobranje.) Poleg tega, če gremo po tej poti do konca, lahko postavimo vprašanje tudi takole: Če kdo ne zaupa sedanji oblasti, pomeni to, da zahteva neko drugo oblast. Kateri bi mogli biti te druge oblasti? To morejo biti samo stare oblasti. Tisti, ki ne zaupajo sedanji oblasti, da bo pravilno opravila volitve, najbrž žele, da bi vzele te volitve v svoje roke stare oblasti, mi pa vemo, kako »nepristranske« so bile stare oblasti do demokratičnih interesov širokih ljudskih slojev. (Odobranje.) Tretji argument, ki ga navaja predlog manjšine, je paragraf v tem zakonu, ki omogoča, da izrazijo ljudske množice v določenem roku svoje pomisleke glede kandidatov ne glede na to, čigavi listi pripadajo ti kandidati. Jaz mislim, da je ta paragraf dosledno demokratičen, v današnjih razmerah pa še celo upravičen. Ne smemo pozabiti, da se vrše volitve v Ustavodajno skupščino v atmosferi, ko so spomini naših ljudskih množic na strahote okupacije še zelo živi in ko so zelo živi še spomini na odgovornost poednih izdajalcev in hlapcev okupatorjev za zločine, ki jih je okupator zagrešil v naši državi in na njihove lastne zločine. Zakon o volilnih imenikih takim ljudem res da teoretično jemlje volilno pravico, toda povsem jasno je in sleherni človek ve to, da bo prišlo v volilne imenike mnogo ljudi, ki so tako ali drugače sodelovali z okupatorjem. Mislim, da to ne bodo podčini, temveč da jih bo na tisoče. Vpisani bodo prvi zaradi tega, ker je v tako kratkem času nemogoča zadovoljiva kontrola pri vpisovanju v volilne imenike, poleg tega pa tudi zato, ker naše ljudske oblasti kaj rade verjamejo ljudem in jim omogočajo, da se poboljšajo, da se rehabilitirajo in da zopet najdejo svoje mesto med tistimi, ki delajo na izgradnji svoje države.

Tako torej ni nobenega dvoma, da bodo v volilnih imenikih tudi taki ljudje, in sicer na tisoče in tisoče takih ljudi. Jaz osebno v tem dejstvu ne vidim nobene posebne nevarnosti za demokratično izvršitev volitev. Pač je pa tu neka druga škodljiva možnost, in ta možnost bi bila v tem, da bi poskušale nekatere politične skupine pri volitvah nastopiti se prav na te elemente, da bi dosegle s pomočjo takih glasov večji uspeh. Ta nevarnost bi bila toliko večja, če bi se taki ljudje pojavili kot kandidati na volitvah. Politične skupine s takimi kandidati bi postale po mojem mnenju neizogibno tribune in trobila večrajšnjih kvasilogov. Jaz mislim, da je dolžnost vseh demokratičnih skupin ne glede na to, ali so v Fronti ali ne, ki hočejo biti zares demokratične, da je dolžnost njih samih izločiti iz svojih vrst take ljudi in onemogočiti jim, da bi postali taki ljudje njihovi kandidati. (Odobranje.) Toda jaz mislim, da to ni samo

(Konec na H. strani epodaj)

Začasna narodna skupščina je sprejela zakon o agrarni reformi in o kolonizaciji ter zakon o državljanstvu

Po odmoru je plenim Narodne skupščine nadaljeval delo s poročilom Zakonodajnega odbora o osnutku zakona o agrarni reformi in kolonizaciji.

Poročilo Moše Pijade

V naši domovini danes morda ni toliko svobodne zemlje in zemlje, ki jo lahko osvobodimo z agrarno reformo, da bi lahko dali našemu siromašnemu kmetu-poljedelcu, ki nima ničesar, oziroma, ki nima dovolj zemlje, toliko, kot bi lahko dali in bi morali dati, če bi bil naš zemljiški fond večji kot je. Mi smo s tem zakonom naredili vse, kar je mogoče, da bo fond zemlje, ki jo bomo podeljevali poljedelcem brez zemlje, in opim, ki je nimajo dovolj, čim večji, da vzamemo zemljo vsem onim kategorijam nepoljedelcev, katerim jo le moremo vzeti, in da jo priključimo fondu za dodeljevanje zemlje poljedelcem, ker hočemo, da v resnici spovedemo načelo: zemljo naj dobi oni, ki jo obdeluje.

Naš kmet, ki je dal toliko borcev, ki je poleg mnogih krvavih žrtev dal za to novo ljudsko državo tudi ogromne materialne žrtve, in v teku borbe ničesar zahteval. Imel je samo eno zahtevo do samega sebe — namreč, da se pošteno bori proti režimu in za novo demokratično, resnično demokratično ljudsko državo.

Hotel je tako državo in za njo se je boril in žrtvoval. Zato je v vsakem oziru v pravu, če pričakujemo, da bo ta država znala rešiti vprašanje agrarne reforme in kolonizacije, da bo znala rešiti vprašanje zemljiške posesti, da bo kmet v svoji ljudski državi dobil zemljo, ki jo toliko potrebuje. Današnji zakonski predlog je dokaz, da kmet ne bo prevaran, je dokaz, da se ta skupščina popolnoma zaveda, da se s tem zakonom oddoljuje in samo delno oddoljuje našim poljedelcem. V naši domovini je ogromna večina takih, ki imajo zemlje manj kot pet hektarjev, in takih, ki jo imajo manj kot dva hektarja.

Kmet naj postane lastnik

Brez dvoma bi bilo bolje, če bi lahko tak zakon osvojili že pred dvema, tremi meseci. Vendar je bilo treba vedeti, da za to ni bila zadostna je naša dobra volja. Minili so komaj trije meseci, odkar je vsa naša domovina osvobodjena. Pred tem ni bilo mogoče sprejeti zakona o agrarni reformi in kolonizaciji. Treba je bilo počakati, da se osvobodi vsa domovina. Tudi sama priprava zakona je zahtevala določen čas. Danes, ko iznašamo pred visoki dom ta zakon, upamo, da bodo pripravili, ki smo jih v teku poslednjih mesecev izvršili za uveljavljanje agrarne reforme in kolonizacije, omogočile hitro uveljavljanje tega zakona, tako da bi bil vsaj en del novih kolonistov in naselnicov za jesensko žetev že na svoji zemlji. Po vsej domovini, v vseh federalnih edinicah je ljudstvo nestrno pričakovalo ta zakon. Povsod so spraševali: Kaj je to agrarno reformo? Kdaj bo? To je vprašanje vseh poljedelcev naše domovine. Iz samega zakonskega predloga je očitno, da smo načelo zakona postavili na princip, da zemlja pripada onemu, ki jo obdeluje. To je temeljno načelo, na katerem stoji ves zakon. Vnešen je tudi tak člen, ki pravi, da dodeljena zemlja pride v zasebno lastnino osebe, ki ji je dodeljena in da se takoj vpiše v zemljiške knjige. S tem zakonom smo dosegli ne samo to, da zemlja, ki jo kmet dobi, postane njegova last, temveč zahtevamo tudi, da se mu dodeljena zemlja takoj vpiše v zemljiške knjige kot njegova last. Ta zakon je okvirni zvezni zakon, ki daje le splošna načela in odredbe, na osnovi katerih morajo federalni parlamentari izdelati podrobne zakone za izvajanje teh splošnih načel, za izvajanje zakona o agrarni reformi in kolonizaciji.

Katera zemlja bo odvzeta

Nato je poročevalec Moša Pijade dejal, da pod zakon o agrarni reformi spadajo zemljiške posesti cerkve, samostanov, verskih ustanov in vseh vrst zadužbin. Vse te posesti so odvzete brez odplačila. Odvzet bo dalje višek orne zemlje onih posestnikov, ki imajo zemlje več kot določa maksimum, ki ne more biti manjši od 20 in ne večji od 30 hektarjev orne zemlje. V teh mejah je treba odrezati maksimum po številu članov družine, zadrage in z ozirom na vrsto zemlje in kulturo. Za planinske kraje, kjer je zemlja slaba in povsod, kjer obstoje večje rodbinske zadruge, lahko federalni zakon poveča to mejo z ozirom na stvarne potrebe v vsakem konkretnem primeru. Odvzet bo tudi višek orne zemlje posestnikom iznad 3 do 5 ha, ki pa niso poljedelci po poklicu. Ravno tako bodo odvzeta vsa ona posestva, ki so v teku vojne iz kakršnega koli razloga ostala brez lastnika ali brez pravnega naslednika. To so v glavnem zemljišča, katerih lastnike so iztrebili ustaši ali četniki. V zemljiški fond pridejo tudi vsa posestva in sploh imetja državljanov nemškega rajha in oseb nemške narodnosti, kot vsa imovina, ki je zaplenjena po odloku AVNOJ-a iz novembra 1944. leta.

Nadalje je Moša Pijade podčrtal, da je bilo treba zaradi tega, ker vseh potreb ni mogoče naenkrat zadovoljiti, odrediti pravico prvenstva, ki je z zakonom zagotovljena. V prvi prsti imajo pravico do zemlje poljedelci borci NOV in POJ in invalidi osvobodilne kot pretekli vojni.

Prepričani smo, je dejal Moša Pijade, da naši borci niso šli v borbo zato, da bi bili nagradi. Prav dobro vemo, da je bila naša vojska brez plač, dolgo časa, tudi brez činov, da je bila v polni meri ljudska vojska, ki je imela samo en cilj: osvoboditi domovino okupatorja in domačih izdajalcev. Danes, ko se mi oddoljujemo našim borcem, jim tega ne dajemo kot kako nagrado, ampak kot priznanje onim borcem, ki so bili kmetje, priznanje za žrtve, priznanje za ono nesebično požrtvovalnost, ki so jo pokazali v teku borbe. To je le socialna pravičnost, ker s tem, da dodeljemo zemljo njim, ki dodeljujemo kmetom poljedelcem, ki zemlje nimajo in ki jo potrebujejo, ker so siromašni. Kdo bo užival prvenstvo v smislu tega člena? To bo določeno s posebno odredbo Zvezne vlade in na predlog ministra narodne obrambe.

Za skupno obdelovanje zemlje

Nato je poročevalec Pijade med drugim še dejal: Osnovno načelo tega zakona, kot sem že rekel, je načelo, da dodeljemo zemljo v zasebno last. Medtem pa dajemo s členom 23. skupinam ljudi možnost, da, če hočejo, lahko po svoji svobodni volji združijo dobljeno zemljo za skupno obdelovanje, da torej ustvarijo svojo zadrugo za daljši rok. Poleg tega omogoča ta zakon tudi ta slučaj, da skupina ljudi, ki imajo pravico do zemlje, že vnaprej, prej nego je vsak od posameznikov dobi zemljo, skupaj, že kot ustvarjena zajednica, prosí, da se ji, kot že ustvarjeni proizvajalni zadrugi, dodeli zemlja. Po številu ljudi, ki jo tvorijo.

Na ta način omogočamo, da se uresniči želja, ki je stvarna, ki obstoja v mnogih mestih in krajih in pri mnogih naših mladih poljedelcih, posebno borcih, da izkoristijo izkušnje, ki so si jih pridobili posebno v težko opustošenih krajih, kjer so prav za prav že tri do štiri leta delali skupno in kjer so ljudje že navajeni, da skupno delajo in da si med seboj pomagajo. Jaz osebno sem prepričan, da je mnogo takih poljedelcev-borcev, ki bodo želeli združiti svoje sile in skupno obdelovati večji kompleks zemlje.

Na koncu svojega poročila je Moša Pijade dejal: Vse naše enote pričakuje to ta zakon in se pripravljajo, da takoj izdelajo svoje federalne zakone, da bi se ta zvezni zakon čim hitreje uveljavil. To je velika gospodarska potreba, to je tudi velika socialna potreba in prepričan sem, da bo ta dom z navdušenjem glasoval za ta zakonski predlog.

Govor dr. Boškoviča je izzval smeh

Dr. Ribar je sporočil: »K besedi se je javil narodni poslanec dr. Duda Boškovič. Prosim poslanca dr. Boškoviča, da najprej pove, če govori v svojem imenu.«

Dr. Duda Boškovič je odgovoril: »Govorim v svojem imenu.«

»Začetku svojega izvajanja je Duda Boškovič izzval v dvorani smeh in proteste.«

Duda Boškovič pravi, da je sedanja narodna skupščina začasna in da ni opravičljiva ta naglica, ker še ni čas, da se izvede agrarna reforma, ker je zadosti zemlje, ki so jo zapustili Nemci. Ob tej priliki je rekel:

»Njihovo zemljo je mnogo laže obdelovati s skupno delovno silo in stroji. Čeprav v tem letu tisoči ujetnikov pomagali pri obdelovanju fašistične zemlje, je vendar tudi to leto ostalo na tisoče hektarjev neobdelanih.« in končal: »Vse to navajam, da bi prepričali gospode narodne poslance, da nima smisla v tej Začasni narodni skupščini reševati agrarnega vprašanja.« (Hrup in smeh.)

Predsednik dr. Ribar je bil prisiljen ponovno intervenirati, da bi pomiril skupščino, kajti pri izvajanju dr. Boškoviča se je nekaj časa vsa skupščina smejala, nekaj časa pa gozdrala. Duda Boškovič je po pripombi predsednika dr. Ribarja, da mu je čas potekel, govoril še o maksimalni posesti, katero je treba po njegovem mišljenju določiti od 50—60 ha. Ko je pretekel čas, do katerega ima po slovniku pravico, je predsednik dr. I. Ribar vzel besedo Boškoviču ob burnem odobravanju skupščine in dal besedo Ačimu Gruloviču.

Iz govora Ačima Gruloviča

Duda Boškovič si je dovolil, da je govoril v imenu nas Vojvodincev. Me njim je bilo to zares nepotrebno. Duda Boškovič, ki je imel 1958 . leta možnost, da začasno predstavlja del volivcev v skupščini, je to pravico prostovoljno izgubil in se ji odrekal 1941. I. Duda Boškovič pravi, da je Vojvodina ostala neobdelana. Jaz pa kot Vojvodinec trdim, da Vojvodinci niso obdelali samo vse svoje zemlje, ampak da se jim je posrečilo obdelati tudi zemljo gospoda Duda, medtem ko je sam sedel ob Jadranskem morju. Govornik je nato dejal:

S tem zakonskim osnutkom ne rešujemo samo vprašanje agrarne reforme. S tem zakonskim osnutkom rešujemo istočasno tudi vprašanje kolonizacije. Za nas, za našo osvobodeno državo, katero so nedavno zapustili okupator in njegovi pomagači vsu opustošeno, bo velike in ogromne važnosti kolonizacija naša sovjetskih vojni.

borcev. Razen tega ima za nas Vojvodince ta zakonski osnutek tudi to važnost, da bo uredil tudi vse one nepravičnosti, prizadeje narodnim manjšinam, če hočete, prizadete vsem našim narodom.«

Ob koncu je dejal, da narodi Vojvodine pozdravljajo zakon o agrarni reformi in kolonizaciji in zato izjavlja v imenu kluba, katerega član je, da bo glasoval za zakonski predlog.

Dobrosav Tomašević

Po pojasnilu je predsednik dr. Ribar dal besedo Dobrosavu Tomaševiću, članu zemljoradniške stranke.

»Dotaknil se bom med drugim,« je rekel Tomašević tudi izjave veleposelnika Duda Boškoviča, glede njegovega pojasnila in vprašanja, zakaj hitimo s tem zakonom. Imam statistiko, koliko Vojvodincev ima zemljo samo od enega do deset arov in koliko gospodarstev sploh nima Vojvodina. Vojvodina ima 20.102 domačij, ki imajo vsaga skupaj 4900 ha. Torej, gospod poslanec, ne mudi se nam, mudi pa se tem dvajset tisočem (odobravanjem).

Nato se je zadržal Tomašević pri važnih odredbah zakona in dejal: »Poleg velikih posestev smo imeli tudi

NADALJEVANJE ZASEDANJA

Začasna narodna skupščina je dne 23. t. m. popoldne nadaljevala s pretresanjem predloga zakona o agrarni reformi in kolonizaciji.

Po uvodnih pretresih je dal predsednik narodne skupščine dr. Ribar besedo Aleksiju Tomiču, članu republikanskega kluba. Ta je v svojem živahnem izjavljanju prikazal glavne politične, socialne in ekonomske momente, ki govore za pravično agrarno reformo in kolonizacijo.

Glasujoč za predlog zakona o agrarni reformi, Tomič smatra, da bi bilo ob izvajanju agrarne reforme potrebno voditi račun o tem, da se poljedelstvo organsko poveže z industrij, ki bo predelovala poljedelske proizvode.

Zato predlaga, da se industrija porazdeli po vsej državi, tako da bi mali posestniki mogli obdelovati polje in delati tudi v industriji. Slovenija mora v tem primeru služiti vsej Jugoslaviji za vzgled. V Sloveniji se kmet v času odmora, v zimskih mesecih, z vsu družino posveti obrtniško-industrijskemu delu, da na ta način veča svoje družinske dohodke.

Govornik je nato poudaril, da je potrebno rešiti bede invalidne v pretekli in tej vojni in da morajo narodne oblasti budno paziti, da se med potrebne ne vlihtopijo slabi sinovi te dežele.

Nato je predsednik dr. Ribar dal besedo Tripku Žugiću, predstavniku demokratske stranke.

»Zemljo je treba dati poljedelcu, toda onemu poljedelcu, ki jo bo obdeloval, ki jo obdeluje in ki bo ustvaril to, da bo naša zemlja po tem težkem opustošenju začutila prej velik zemeljski doprinos, ki ga naša zemlja more dati.«

Glasujoč za ta zakonski predlog zahtevam, da se rešuje ta problem strogo in objektivno.

24. avgusta popoldne je Začasna narodna skupščina nadaljevala načelno obravnavanje osnutka zakona o agrarni reformi in kolonizaciji. Za Aleksandrom Tomičem in Tripkom Žugičem, ki sta poudarjala velik pomen zakona o agrarni reformi in zahtevala, da se ta osnutek strogo in objektivno obravnava, je dobil besedo minister za poljedelstvo dr. Vasa Čubrilovič. Minister dr. Vasa Čubrilovič je v svojem govoru med drugim dejal:

Govor ministra dr. Vase Čubriloviča

Tovariši narodni poslanci! Iz diskusije teh dveh dni je razvidno, da je Začasna narodna skupščina soglasna v tem, da je potrebno z radikalno agrarno reformo popraviti stoletne krivice v vprašanju naše zemljiške posesti. Ne bom se spuščal v podrobno razpravljanje tega problema, toda kot minister za poljedelstvo sem dolžan podčrtati dva do tri osnovna dejstva v tem vprašanju. Vsi veste, da je agrarno vprašanje stoletja gibal naše kmečke množice. To vprašanje je tvorilo bistvo vseh velikih gibanj v naši deželi vse do današnjih dni. Stara Jugoslavija je od 1918. pa do 1941. leta poskušala rešiti ta problem. Ne bom zašel v razlaganje vzrokov, zakaj ga ni končno rešila. Ugotovil bom samo dejstvo, da čeprav je z agrarno reformo v stari Jugoslaviji dobilo 600 tisoč kmečkih družin zemljo, vendar agrarni problem v Jugoslaviji ni bil rešen. Če dobro pogledamo statistiko, vidimo, da agrarna reforma pri nas ni bila rešena, ko je stara država 1941. leta propadla. Zato ni čudno, da je bila ena izmed prvih točk programa narodno osvobodilnega gibanja ta, da je treba z novo agrarno reformo dokončno izvesti načelo, da pripada zemlja tistemu, ki jo obdeluje. Tovariši, mi smo to načelo sprejeli v tem zakonskem predlogu. Trudili smo se, da ga izvedemo popolnoma objektivno. Stojimo na stališču, da mora v novi Jugoslaviji biti zemlja v rokah kmetov, ki na tej zemlji delajo. Zato smo predložili, da se odvzame zemlja vsem tistim, ki so prišli do nje s pomočjo starih fevdalnih odnosov, da se odvzame zemlja vsem tistim, ki so si jo pridobili zato, da bi z

velika samostojna podjetja in podjetja, ki so bila last bank, ki so vzele poljedelcem zemljo, ker niso mogli plačati dolgov. Kmetje so jemali posojila na hipoteko in zemlja je nato prešla v last bank. Zal smo pred vojno v bivši Jugoslaviji imeli »poljedelsko« oziroma »kmečko« ustanovo, Agrarno banko, ki je dajala poljedelcem velika posojila. Kadar pa niso mogli plačati svojih dolgov, je banka vzela kmetom zemljo. Višina cen je bila taka, da kmetje zares niso mogli plačati. Tako je njihova zemlja prešla v last Agrarne banke.

Zato naše kmečko ljudstvo in naše kmetске sirote pozdravljajo to agrarno reformo z željo, da bi se izvedla čim natančneje, tako da bo večina našega ljudstva in kmetov čimbolj zadovoljna ter da bo imela vse pogoje za boljše življenje.

Zato bomo mi poljedelci iz kluba, ki je v Ljudski fronti, glasovali za ta zakonski osnutek.

Drugi govorniki

Nato je dobil besedo Dušan Mu-roš, ki je govoril o pomenu rešitve vprašanja agrarne reforme za Kosovo in Metohijo.

Naslednji govornik je bil Ivan Nemeec. Govoril je v imenu poslancev Slovenije o potrebi, da se sprejme zakon o agrarni reformi.

Zadnji govornik je bil Kirilo Miljovski. Govoril je v imenu poslancev Makedonije. Izjavil je, da bo s svojimi tovariši glasoval z navdušenjem za zakon o agrarni reformi.

Nato je predsednik dr. Ribar prekinil sejo in objavil, da se bo sledeča začela v četrtek ob štirih popoldne.

dem, katerim kmetijska proizvodnja ni glavni poklic, zemljiška posest ne bo izkoriščanje tuje delavne sile, da ne sme-mo preprečiti ljudem, ki ljubijo kmetijstvo ali ljudem, katerim je to spomin na otroška leta, da na majhnem posestvu ustvarijo vzgledno gospodarstvo, da ne izgubijo zveze z zemljo, da ne izgubijo zveze s svojim rojstnim krajem. Bili smo mnenja, da naj bo najmanjša površina takega majhnega posestva 3 do 5 h. Ni dvoma, da bodo primeri, kakršne tovariši Nemeec najde v neklih slovenskih pokrajinah, v katerih bo tak način reševanja posegel v interese malih kmetov, da pa je to relativno tako malo nasproti temu osnovnemu namenu, da se ohrani zveza med vasjo in mestom z dodeljevanjem majhnih posestev, da smo smatrali, da mora ostati v načelu 3 do 5 ha. Iz naših izjav in komentarjev naše javnosti ob priliki objave načrta zakona je jasno razvidno, da so vsi jugoslovanski narodi, vse pokrajine, opozicija in Ljudska fronta v tej skupščini edini v tem, da taka agrarna reforma, kakor je predlagana, služi koristim države, socialno političnim težnjam naših kmečkih množic in gospodarskim koristim vseh ljudskih slojev. Zato predlagam temu Domu, da sprejme ta načrt zakona o agrarni reformi. (Odobrav-nje).

Zakon o agrarni reformi in kolonizaciji sprejet

Po končani načelni razpravi je bil osnutek zakona o agrarni reformi in kolonizaciji soglasno sprejet. Poročevalec zakonodajnega odbora Moša Pijade je prečital potem v podrobnosti besedilo predlaganega zakona in dopolnitve z dodatki in izpremembami posameznih členov. Osnutek zakona o agrarni reformi in kolonizaciji je bil sprejet soglasno po 385 navzočih narodnih poslanceh.

Pojasnilo k zakonu o državljanstvu

Začasna narodna skupščina je nato nadaljevala z razpravo o osnutku zakona o državljanstvu Demokratične Federativne Jugoslavije. Poročevalec dr. Maks Snuderl je podal poročilo Zakonodajnega odbora, v katerem je med drugim rečeno: Državljanstvo je osnovna pravica vsakega posameznika. Državljanstvo pomeni v pravem pogledu stanje določenih pravnih odnosov med poedincem in državo, oblastjo, ne pravice nasproti posameznikom, temveč nasproti državi in oblasti. Državljanstvo pomeni moralno zvezo z zemljo, pomeni domovino, to je tisto, kar je za človeka najbolj dragoceno in česar izguba in odvzem ne pomeni mnogo manj, kakor smrtna kazen. Zato je zakon, ki ureja to stanje, osnovno, važen in usodnega pomena. O izviri in bistvu odnosov med državo in posamezniki obstojajo v pravni znanosti različne teorije. Toda osnutek zakona o državljanstvu ni izraz ene teh teorij, temveč upošteva samo našo stvarnost, ki je nastala v narodu, jo formulira, deklarira in uzakonjuje. Zaradi tega osnutek zakona o državljanstvu ni zbirka teoretičnih načel, temveč polnopravno življenje, kakršno je in kakršno mora ostati.

Ena najosnovnejših pridobitev narodno osvobodilnega boja je načelo federacije, ki je že uresničeno. Posamezni jugoslovanski narodi so suvereni. Del te svoje suverenosti so prostovoljno prenesli na skupnost in jo formirali z vsemi pridrevki federativne države. Kljub temu pa niso izgubili svoje značilnosti in lastne državnosti. Zato logično obstoji posebno deželno državljanstvo: srbsko, hrvaško, slovensko, bosansko-hercegovoško, črnogorsko in makedonsko. Razen tega obstojijo zaradi organske celote teh federalnih enot v skupni državi Jugoslaviji še skupnost obveznosti in pravice posameznikov vseh federalnih držav nasproti tej skupnosti. Te obveznosti in pravice tvorijo zopet državljanstvo pravico. Zaradi tega je treba zopet logično ugotoviti poleg obstoja deželnega tudi obstoje zveznega državljanstva. To pa ni vse. Ti dve državljanstvi sta tako tesno povezani med seboj da eno ne more obstojati brez drugega, da se s pridobitvijo enega pridobi tudi drugo, da se z izgubo enega izgubi tudi drugo. Vidimo, da osnutek zakona o državljanstvu uzakonjuje to stanje že v prvem členu: »Zvezno in deželno državljanstvo tvori eno celoto — jugoslovansko državljanstvo.« S tem je v tem zakonskem osnutku popolnoma za-določeno na čelu federacije. Jugoslovansko državljanstvo je čast in odklovanje in ne sme biti sredstvo za špekulacijo (odobravanje).

»Naš boj ni šel samo za tem, da iz-zenemo okupatorja iz Jugoslavije in iz-ozemlja naših neosvobodjenih bratov, ni-smo se borili samo za znanje svobodo, temveč tudi za našo notranjo osvoboditev. Notranja osvoboditev je pomenila narodna oblast, socialno pravičnost, demokracijo in enakopravnost ne samo naših narodov, temveč tudi vseh poddo-čev. V Jugoslaviji ne sme biti v bodoče več vrst državljanov, temveč samo ena in edina vrsta polnopravnih in enako-pravnih državljanov. Pravni položaj, ka-terega smo našli v Jugoslaviji, je poznal med drugim razen žene še eno vrsto državljanov, ki so imeli manj pravic, ka-kor vsi ostali državljanji. To so bili ne-zakonski otroci, rojeni izven zakona. Nj-hove matere so se imenovale nezakonske matere. Taki otroci niso imeli pravice niti do očetovega imena, niti nasproti njegovi rodbini. Niso jih smatrali za pri-padnike rodbine njihovega očeta, niso i-meli pravic do vzgoje v njegovi rodbini, niso imeli dednih pravic, v nekaterih de-želah niti ne pravice na preživljanje nasproti svojemu očetu. V nekaterih de-želah, posebno pod vplivom vere, so bi-li taki otroci tudi družabno izključeni in so vse življenje nosili na sebi pečat sramote. Tako imenovana »dostojna dru-žina« ni dopustila, da bi se sin oženil z nezakonskim dekletom in obratno. V novi Jugoslaviji ni več prostora za tak položaj. Vsi državljanji, naj so rojeni v zakonu ali izven zakona, morajo imeti enake pravice. Načelo ustanove neza-konskega dedstva. Nadaljevanje na 4. strani.

Nadaljevanje poročila o osmem zasedanju Začasne narodne skupščine

konskega rojstva z omejujočimi pravnimi posledicami takega rojstva, je v osnutku zakona o državljanstvu odpravljeno. Zakon o državljanstvu ne govori več o takih otrocih in odklanja razlikovanje med zakonskimi in nezakonskimi otroki. S tem se prvič uzakonjuje načelo enakopravnosti z zakonskimi otroki. Za vedno je konec razlik med polnopravnimi osebami in takimi z manjšimi pravicami, med državljani prve in druge vrste. To pomeni tudi ozdravljeno družabnega reda in iztrebljenje nekakega socialnega zla.

Pri pridobitvi in izgubi državljanstva upošteva osnutek velike izgube življenja naših narodov v tej vojni in naše veliko izseljenstvo. Sprejeto je načelo, da se ljudem naše krvi olajša pridobitev državljanstva in da se postavijo določeni pogoji za njegovo izgubo. Po rojstvu pridobi torej otrok poleg drugega državljanstva: 1. če je eden roditeljev jugoslovanski državljan in eden roditelj z otrokom stalno živi v Jugoslaviji; 2. če se eden roditelj, preden otrok dovrši 14. leto, skupaj z otrokom stalno naseli v Jugoslaviji; 3. če je eden roditelj jugoslovanski državljan, pa oba roditelja z otrokom, ki je rojen v inozemstvu, živita v inozemstvu, toda roditelj, ki je jugoslovanski državljan, registrira otroka v petih letih pri jugoslovanskem zastopstvu kot jugoslovanskega državljanca. Vidimo to tendenco, da država privlači vse ljudi naše krvi, posebno pa izseljenca.

Za tuje državljane je rok za pridobitev državljanstva skrajšan od 10 na 5 let bivanja v državi, starost pa od 21 na 18 let. Urejene so olajšave glede odpusta iz tujega državljanstva. Novo je, da morejo pridobiti državljanstvo osebe, ki so pripadniki katerega jugoslovanskega naroda, ne glede na leta in rok, prav tako pa tudi zakonski drug jugoslovanskega državljanca in izjemoma inozemci, katerih naturalizacija predstavlja poseben državni interes. Državljanstvo je mogoče pridobiti tudi s posvojitvijo brez formalnih rokov, to pa samo za otroke pod 14 leti.

Od primerov izgube državljanstva je treba omeniti samo tiste razloge, v katerih se vidi odsev narodno osvobodilnega boja. Vemo, da so naši »Volksdeutscherj« skrajaj v celoti stopili v okupatorjevo službo. V Sloveniji so kot člani Kulturbunda že leta pred vojno sestavljali sezname tistih svojih sosesčanov Slovencev, katere bi bilo treba pre-

seliti v primeru nemške zasedbe. Narodnemu pripadniku tistih narodov torej, katerih države so bile v vojni proti Jugoslaviji in katerih državljani so se v tej vojni in v zvezi s tem pred vojno s svojim neloyalnim postopanjem proti narodnim in državnim interesom pregrešili zoper svoje dolžnosti kot jugoslovanski državljani, se more odvzeti jugoslovansko državljanstvo. Večina njih je že v vojni sprejela nemško državljanstvo. Drugi odsev je v odredbi, da se more odvzeti jugoslovansko državljanstvo tudi takemu jugoslovanskemu državljanu, ki je v inozemstvu in škoduje ali je v času vojne škodoval narodnim in državnim interesom Jugoslavije. Olajšave za ponovno pridobitev državljanstva tistih oseb, ki so ga izgubile, so predvidene, posebno pa za otroke teh oseb. Osnutek predvideva tudi pridobitev državljanstva oseb iz področij, ki so prišla v sestav Jugoslavije, v kolikor ne bo drugače odločeno z mednarodnimi pogodbami. Te osebe postanejo jugoslovanski državljani, če se ne izselijo in če ne optirajo za svoje prejšnje državljanstvo.

Iz tega poročila je razvidno, da osnova zakonskega osnutka o državljanstvu izhaja iz naše stvarnosti. Načrt ukonjujete pridobitve našega narodnega osvobodilnega boja, posebno načelo federacije, enakopravnost jugoslovanskih narodov, enakopravnost vseh državljanov, vključenju problem državljanstva v splošno državljansko politiko, predvsem glede naše emigracije in neloyalne oblasti teh elementov v inozemstvu ter pripadnikov drugih narodnosti v državi. Dosednja človeškemu značaju naših gibanj je osnutek human, zaradi povezanosti problemov državljanstva z mednarodno skupnostjo civiliziranih narodov pa je tudi v zvezi z mednarodnim pravom o državljanstvu.

Zakon o državljanstvu soglasno sprejet

V načelni razpravi o osnutku sta govorila Vlada Simić in Bogomir Brajkovič, nakar je bil osnutek v načelu sprejet. Po končani razpravi v podrobnostih, v katerih je minister Vlada Zečević kot predlagatelj osnutka zakona o državljanstvu predlagal spremembo člena 24, ki je bila sprejeta, se je pričelo poimensko glasovanje s klicanjem. Za zakon o državljanstvu Demokratične Federativne Jugoslavije je glasovalo vseh 389 nazvočih narodnih poslancev.

Tudi zakon o odvzemu državljanstva sprejet

Izdajaska politična emigracija najnižje vrste

Po odmoru so prešli na tretjo točko dnevnega reda: osnutek zakona o odvzemu državljanstva častnikom in podčastnikom bivše jugoslovanske vojske, ki se nečesto vrnili v domovino in pripadnikov vojaških formacij, katere so služile okupatorju in ki so pobegnili v inozemstvo. Poročilo o osnutku tega zakona je podal dr. Siniša Stankovič, ki je v obrazložitvi poročila Zakonodajnega odbora med drugim dejal: Tovariši in gospodje narodni poslanci, dovolite mi, da v par besedah podam obrazložitev tega poročila Zakonodajnega odbora. Ta zakonski osnutek, tako majhen po besedilu, predstavlja važno neobhodno dopolnitev zakona, katerega ste malo prej sprejeli. Gre za pravičen ukrep, katerega mora storiti naša narodna skupnost, ustvarjena za ceno najtežjih žrtv, proti vsem tistim iz vojaških vrst, ki so se v času vojne težko pregrešili zoper svojo narodno dolžnost in ki danes odklanjajo, da bi se vrnili v domovino in položili račun o svojem dosedanjem delu. Katere so te osebe iz vrst bivše jugoslovanske vojske, ki jih zadene ta zakon? To so predvsem tisti izdajalci in zločinci iz vrst častnikov in podčastnikov, ki so med vojno odkrito stopili v sovražnikovo službo in ki so se s puško v roki borili proti lastnemu narodu v najemniških odredih in formacijah, ki so se borile proti narodno osvobodilni vojski. Njihova krivda ni samo v tem, da so se osebe kot posamezniki borili proti lastnemu narodu in lastni državi. Še težja njihova krivda je v tem, ker so z grožnjo, s silo ali lažno propagando dosegli, da so zapeljali in odgnali določeno število ljudi iz države, da so šli po poti izdaje in se tako neposredno zvezali s sovražnikom.

Vse te osebe, vsi ti zločinci in izdajalci so danes skupaj s sovražnikom pobegnili v inozemstvo in ne samo, da odklanjajo vrnitev v državo, kjer bi morali položiti račun o svojem izdajalskem delu, temveč nasprotno, še nadaljujejo svoje izdajalsko delovanje in pripravljajo so stopiti v najemniško službo vsak trenutek in za vsakega, ki ne želi dobro naši državi. Skupaj z njimi so tudi politični voditelji, tisti glavni duhovni krivci za organiziranje in formiranje domačih vojaških odredov, ki so se postavili v sovražnikovo službo in ki so bili glavno orodje za slabitve odprne sile našega naroda v sovražnikovih rokah. Vsi ti, ki se danes mude skupaj v inozemstvu, predstavljajo politično emigracijo najnižje vrste, ki je tudi danes pripravljena boriti se še naprej z najboljšimi umazanimi sredstvi, proti svoji rodnini, ne da bi pri tem izbirali sredstva, ne da bi izbirali sodelavce ne glede na to, kdo so in kakšni so in s kakšnimi sovražnimi nameni stoji naproti naši državi. To je ena vrsta izdajalcev in zločincev, katero mora ta zakon upravičeno zadeti.

Poleg njih pridejo v poštev tudi še tisti častniki in podčastniki jugoslovanske vojske, ki so kot vojni ujetniki v ujetniških taboriščih in v taboriščih za interniranje opravljali podobno izdajalsko delo, čeprav na drugačen način. Oni se niso borili z orožjem v roki proti last-

nemu narodu. Zato pa je njihovo delovanje, ki je obstajalo v vzdrževanju duha kapitulantstva in izdaje, delo, ki je obstajalo v odkritem sodelovanju s sovražnikom v ujetniških taboriščih, sovražniku omogočilo, da je število vrlih in poštenih ujetnikov pretrpelo težko in nezasišeno trpljenje v suženstvu. Ti ljudje so izdajali svoje lastne države. Ti ljudje prav tako kakor ona prva vrsta zločincev in izdajalcev, danes odklanjajo, da bi se vrnili v svojo domovino in so pripravljali prav tako skupaj s prvimi nadaljevati izdajalsko delovanje proti državi z drugačnimi sredstvi in načini. Res je težko pustiti nekoga brez domovine in mu vzeti državljanstvo, toda taka kazen je zares pravilna in zaslužena, kadar gre za tiste, ki so bili pred vsemi drugimi dolžni in ki so bili celo plačani za to, da tudi svoja življenja žrtvujejo za obrambo svojega naroda in države. Taka kazen po temtatem ni samo stroga, ampak je tudi popolnoma pravična in zaslužena. Cilj tega zakona ni, izključiti čim večje število častnikov in podčastnikov iz državljanstva, temveč je osnovni cilj, da zadene te elemente, izdajalce in zločince, ki se nečesto vrnili v domovino in se podvredni ljudski sodbi. Ne smemo pozabiti, da se danes v tem trenutku in da se je že prej vodila intenzivna propaganda, ki je šla za tem, da prikaže razmere in položaj v naši državi v najbolj črnih barvah, da s tem slabotnim in nezadostno obveščanim na razne načine prikaže možnost lahke in hitre spremembe v naši državi, da ti ljudje prično razmišljati o tem, ali se je treba vrniti v domovino ali ne, skupaj s tistimi, ki se reparirajo. Zato se je zakonodajni odbor postavil na stališče, da je s tem zakonskim osnutkom treba omogočiti tem ljudem, da se v določenem roku morejo vrniti v domovino vsi tisti, katere je zapeljala sovražna propaganda, vsi tisti, ki se še pomislijo in vsi tisti, ki so slabo obveščeni o položaju v naši državi. Vsi ti ne pridejo pod ta zakon. Tu ne gre samo za tiste, katere je zapeljala lažnjiva propaganda, ali za tiste, ki so bili slabo poučeni, temveč gre prav tako za tiste rezervne oficirje in podoficirje, ki se nahajajo v različnih evropskih področjih, na oddaljenih točkah in ki morejo za ta zakon izvedeti ali pa ne izvedeti v določenem roku. Tem je treba omogočiti, da se v določenem roku izjavijo ali ne hočejo vrniti v domovino ali ne. Tendence je in zakonodajni odbor predlaga, da se v ta zakonski osnutek vstavijo členi, ki so velikodušni in širokogrudni. Gre za to, da se tem ljudem, ki morejo razumeti in uvideti, kakšna je strašna pot izdajstva, če ostanejo v emigraciji in kako se po tej poti pride do najramotnejše službe za sovražnika, da možnost, da izmerijo vso težo svojega postopanja, da se odločijo za vrnitev v domovino in da se prostovoljno javijo narodnemu sodišču, v kolikor so konkretno krivi. Zato predlaga Zakonodajni odbor ta dva nova člena, ki jim omogočata, da se tudi ti zapeljanci in nepoučeni morejo v določenem roku prigrisati našim oblastem in se tako izogniti težki kazni, katero zakon pred-

Deveta redna seja Začasne narodne skupščine

Ratifikacija Ustanovne listine Združenih narodov in statuta Sodišča mednarodne pravice

Na dnevnem redu devete redne seje Začasne narodne skupščine, ki se je vršila pod predsedstvom predsednika dr. Ivana Ribarja, so bili osnutki zakona o ratifikaciji ustanovne listine Združenih narodov, osnutek zakona o tisku ter osnutek zakona o ureditvi in pristojnosti vojaških sodišč. Poročevalec Zakonodajnega odbora Moša Pijade je prečital spremno pismo predsedstva ministrskega sveta k osnutku zakona o ratifikaciji ustanovne listine Združenih narodov, v katerem je med drugim rečeno:

Spremno pismo predsedstva ministrskega sveta

Naloga konference v San Franciscu je bila, izdelati mednarodno pogodbo, s katero bo mogoče z mednarodnim sodelovanjem uresničiti tista visoka načela in cilje, za katere so se Združeni narodi borili v pretekli vojni, predvsem pa organizirati trajen mednarodni mir in varnost ter ustvariti pogoje, pod katerimi se bodo mogli vsi miroljubni narodi sveta posveliti izgradnji svojega gospodarskega, družabnega in vsakega drugega napredka. Zaradi izpolnitve te naloge je bila konferenci zaupana tudi naloga organizirati mednarodno sodišče, ki bo razpravljalo in poravnava mednarodne pravne spore. Združeni narodi so imeli na svojem sestanku v San Franciscu pred seboj obsežno gradivo, v katerem so bile že postavljene glavne osnove bodočega mednarodne organizacije. Z ene strani so štiri velesile: Kitajska, ZSSR, Velika Britanija in Združene države izdelale podroben načrt te organizacije na konferenci, ki se je vršila v mestu Dumbarton Oaks blizu Washingtona v Združenih državah jeseni 1944. Ta načrt je bil v nekaterih svojih določilih dopoljen na konferenci v Jalti. Razen tega so skoraj vsi Združeni narodi podpisali konferenci v San Franciscu svoje spremembe in dopolnitve k načrtu pogodbe, ki je bila predložena po štirih velesilah. Z druge strani je pred konferenco v San Franciscu zasedal posebni odbor pravnih strokovnjakov, ki je izdelal načrt statuta bodočega mednarodnega sodišča, pri čemer je uporabljal statut prejšnjega Stalnega sodišča mednarodne pravice v Haagu. Pri delu tega odbora so sodelovali vsi Združeni narodi in tudi Demokratična Federativna Jugoslavija.

Konferenca v San Franciscu je po napornem dvomesnem delu dosegla vse cilje, zaradi katerih se je esela. Konferenca je izdelala v popolnem soglasju vseh zastopanih držav Ustanovno listino Združenih narodov, kakor tudi statut Mednarodnega sodišča pravice. Ustanovna lista in statut sta sestavljena v petih jezikih: angleškem, francoskem, ruskem, španskem in kitajskem, ki so vsi merodajni. Oba akta sestavljata enotno mednarodno pogodbo, katero so podpisale vse države, zastopane na konferenci v San Franciscu. Dopusčena je možnost, da to pogodbo podpisajo tudi še Poljska, Države, ki so pogodbo podpisale ali ki jo bodo podpisale, postanejo članice ustanoviteljice organizacije Združenih narodov, v katere članstvo morejo biti kasneje in pod določenimi pogoji sprejete tudi druge države. Ustanovna lista in statut Združenih narodov in statut Mednarodnega sodišča pravice stopita v veljavo, ko ju ratificira pet velesil: Kitajska, Francija, ZSSR, Velika Britanija in Združene države ter večina drugih držav podpisnic.

Cilji, za katerimi teži organizacija Združenih narodov, so cilji, za katere so tudi naši narodi v tej vojni uporabili svoje najboljšje moči in v katerih vidijo najboljše jamstvo za ohranitev miru in varnosti ter izgraditve boljše in srečne gospodarske in socialne bodočnosti, tako svoje kakor vsega človeštva. Zato Zvezna vlada Demokratične Federativne Jugoslavije prosi Začasno narodno skupščino, da izvoli nujno zakoniti Ustanovno listino Združenih narodov in statut Sodišča mednarodne pravice, kateri sta v prilogi tega akta.

Mislim, tovariši in gospodje narodni poslanci, da ni treba še naprej razlagati tega zakonskega osnutka, ker je tako jase in tako razumljiv, ker se nanaša na tisto vrsto ljudi, ki bodo zares še skozi rodove nosili večer pečat sramote in izdajstva. Zato prosim kot poročevalec Zakonodajnega odbora Narodno skupščino, da ta osnutek zakona sprejmete v celoti, tako, kakor ga Zakonodajni odbor predlaga. (Odobranje.)

Zakon o odvzemu državljanstva sprejet

Po obrazložitvi dr. Siniše Stankoviča so govorili narodni poslanci Steva Jakovljevič, dr. Djordje Radenkovič in Veljko Zekovič, nakar je skupščina prešla h glasovanju. Skupaj je glasovalo 319 poslancev. Vsi so glasovali »za«. Štirje poslanci so se vzdržali glasovanja.

Potem ko je predsednik Začasne narodne skupščine dr. Ribar naznanil, da je sprejet zakonski osnutek o odvzemu državljanstva častnikom in podčastnikom bivše jugoslovanske vojske, ki se nečesto vrnili v domovino, je predlagal za prihodnjo sejo sledeči dnevi red: 1. Osnutek zakona o ratifikaciji Ustanovne listine Združenih narodov in statuta mednarodnega sodišča pravice. Za ta zakonski osnutek glede ratificiranja je bila izglasovana nujnost in pride zato na prvo točko dnevnega reda. 2. Kot druga točka dnevnega reda je predlagan osnutek zakona o tisku. 3. Kot tretja točka dnevnega reda je predlagan osnutek zakona o ureditvi in pristojnosti vojaških sodišč. Potem ko je Začasna narodna skupščina sprejela dnevni red, je bila seja ob 21.40 zaključena.

šča mednarodne pravice, katerih pravilno potrjeno besedilo je v prilogi tega akta.

Govor Moše Pijade

Poročevalec Moša Pijade je potem v imenu Zakonodajnega odbora poročal o neznačni spremembi v tem osnutku in je v svojem krajšem govoru med drugim dejal:

Vse, kar je bilo treba povedati o ciljih te Ustanovne listine, je najboljšje formulirano v sami Ustanovni listini in nje-nem uvodu ter prvem poglavju, ki govori o ciljih in načelih. Naša država je doživela v tej vojni velike spremembe. Iz države, v kateri so bili narodi tlačeni, je postala narodna država, država enakopravnih narodov in to samo zato, ker je ona prav tako in ker je bila ustvarjena s svobodno voljo svojih narodov in z njihovo skupno borbo, more prevzeti naša država izpolnjevanje obveznosti te Ustanovne listine. In samo zato nam morejo vsi drugi Združeni narodi popolnoma verjeti, da bomo sposobni izpolnjevati te mednarodne obveznosti, katere nam Ustanovna lista nalaga. Zato, ker smo zares narodna država, nastala iz protifašističnega boja, bomo izpolnili vse obveznosti in dali pomoč organizaciji Združenih narodov v vsaki akciji, katero bo ona pokrenila. S posebnim poudarkom podčrtavamo načelo iz točke 7, čl. 2, kjer je rečeno, da ta Ustanovna lista ne daje pravice organizaciji Združenih narodov vmešavati se v vprašanja, ki po bistvu spadajo v notranjo pristojnost vsake države. Podpisali smo in danes ratificirali to Ustanovno listino v prepričanju o velikem pomenu, katerega bo imela v mednarodnih odnosih in v prepričanju, da bo popolnoma izvedena.

Govor ministra za zunanje zadeve dr. Šubašiča

V razpravi o tem zakonskem osnutku je bil edini govornik minister za zunanje zadeve dr. Ivan Šubašič, ki je poleg drugega dejal: »Pred Začasno narodno skupščino Demokratične Federativne Jugoslavije je v svrhu zakonitve važna mednarodna pogodba, sestavljena iz Ustanovne listine Združenih narodov in statuta Mednarodnega sodišča pravice. Ta pogodba je bila podpisana na konferenci v San Franciscu dne 26. junija t. l. Pogodbo je podpisalo 50 držav, med njimi tudi naša. Cilj teh mednarodnih aktov je upostavitve splošne mednarodne organizacije, katere dolžnost bo zavarovati trajen mir in neprekršljivo varnost vsem državam, članicam organizacije. Poti, ki so predvidena za uresničenje tega cilja, so v glavnem dvojnega značaja. Po eni strani organizacija brani mir in preprečuje kakršna koli napadalna dejanja, z druge strani pospešuje organizacija socialni in gospodarski napredek in tako odstranjuje številne subtilne vzroke, ki morejo privedi do mednarodnih nesoglasij ali celo do spora. Za izpolnjevanje te naloge bo imela organizacija na razpolago vsa potrebna sredstva. Ta sredstva so v podrobnosti določena v Ustanovni listini Združenih narodov in v statutu Mednarodnega sodišča pravice. Kar se tiče naloge bodočega mednarodne organizacije, ki obstoji v preprečevanju in odstranjevanju mednarodnih sporov in vojn, so možnosti, katere ima organizacija, ogromne. Države — članice organizacije se svečano in formalno obvezujejo, da bodo vse svoje spore poravnale mirno na način, predviden v Ustanovni listini Združenih narodov. Med temi načini je tudi poravnavanje sporov pred Mednarodnim sodiščem pravice, ki bo v glavnem poravnava čisto pravne spore.

Med tem pa se more zgoditi, da se države same po sebi ne morejo dogovoriti, kakor tudi, da pride ponovno do odprtih napadov. Organizacija omogoča tudi za te primere hitre in uspešne ukrepe. Ona ima vsa potrebna pooblastila, da v takem primeru uporabi te ukrepe brez vsakršnega obotavljanja. Ukrepi so sankcije, ki morejo biti gospodarske in vojaške. Pri gospodarskih ukrepih gre za prekinitev trgovinskih odnosov, ustavitve izvoza in uvoza, prekinitev prometnih zvez itd., s čimer se napadalna država gospodarsko osami in blokira. Pri vojaških ukrepih, ki se uporabljajo šele, če bi se vsi drugi ukrepi pokazali kot nezadostni, pristopa organizacija k rednim vojaškim operacijam proti državi, ki bi se predrla motiti mir. V tej vo-

jaški akciji sodelujejo po potrebi vse države — članice organizacije Združenih narodov. V tem smislu se z ratifikacijo Ustanovne listine prevzemajo dokončne obveznosti. Med tem pa bodo te obveznosti podrobneje določene šele s posebnimi pogodbami, ki bodo naknadno sklenjene. Tu gre za pravne vojaške konvencije, glede katerih bo vodila vsaka država posebne pogodbe in bo sklenila prej omenjene vojaške konvencije, ki bodo stopile v veljavo, ko bodo pravilno uzakonjene in ratificirane po parlamentu ali drugih ustavnih činiteljih v vsaki posredni državi. Izvedba teh ukrepov je zaupana glavnemu političnemu organu organizacije, to je Svetu varnosti. Njemu je dodeljen mednarodni generalni štab, ki sodeluje z njim glede vseh vojaških stvari. Svet varnosti je ožji organ organizacije in ima 11 članov, od katerih je 5 stalnih, 6 pa nestalnih. Kadar pa Svet obravnava zadeve, ki neposredno zanimajo državo, ki v njej ni zastopana, ta država začasno stopi v Svet in se udeležuje diskusij o teh vprašanjih. To velja predvsem, če svet diskutira ali razpravlja o uporabi vojaških sil navedene države.

Svojo drugo nalogo v smeri vzdrževanja miru izvršuje organizacija v zelo širokem obsegu. Ustanovna lista Združenih narodov ustvarja velike možnosti za plodonosno delo na poljih gospodarskega, socialnega, humanitarnega, zdravstvenega in vzgojnega napredka. Za uresničenje teh možnosti je predvideno široko mednarodno sodelovanje, ki je v številnih podrobnostih že precizirano. Te določbe Ustanovne listine Združenih narodov ne pomenijo samo ublaževanja mednarodnih trenj, temveč predstavljajo dejansko važno sredstvo, s pomočjo katerega bo mogoče znatno zboljšati življenjske pogoje širokih ljudskih množic. To temelji, ker je s tem delovanjem organizacije Združenih narodov zvezano tudi delo številnih prvorazrednih mednarodnih ustanov, ki se peajo s temi ali sorodnimi vprašanji. Pri tem delovanju se organizacija naslanja v glavnem na Splošno skupščino, v kateri so različno od Sveta varnosti zastopani vsi Združeni narodi. Splošna skupščina je prav za prav nek mednarodni parlament, ki ni samo važen forum za razpravljanje o vseh gospodarskih, političnih in vojaških vprašanjih, temveč prav tako mednarodno zakonodajno telo, ki izvršuje mednarodno zakonodajo glede gospodarskih, družabnih, humanitarnih in drugih važnih problemov, kakršni so: človeške pravice, enakopravnost moža in žene, zaščita še nezadostno razvitih kolonialnih in mandatnih področij, verska enakopravnost itd. Splošno skupščino podpira pri tem delu Gospodarski in ekonomski svet, sestavljen iz 18 članov.

Organizacija Združenih narodov, kakor sem jo prej v glavnih črtah opisal, je izšla iz boja, katerega so ti narodi vodili v vojni skupaj proti skupnemu sovražniku. V tem boju, v teh trpljenjih, skozi katere so šli skupaj, so zmage, katere so skupaj izvojevali, ustvarile med njimi duha enotnosti in skupnosti. Ta duh je v šele končani vojni prinesel Združenim narodom zmago nad najbolj zakrnjenim sovražnikom človeštva. Ta duh je prišel do popolnega izraza v Ustanovni listini Združenih narodov in v statutu in edino on more zavarovati vsemu človeštvu tako zaželjeni mir in tako potrebni napredek. Demokratična Federativna Jugoslavija, ki je s težkim bojem svojih narodov doprinesla popolni delež pri ustvarjanju tega duha v minulih vojnih, je danes poklicana, da tudi v bodoče dá vso svojo podporo za organiziranje in zavarovanje miru. Zame ni dvoma, da se bodo naši narodi vsestransko odzvali temu pozivu. Zato vas kot minister za zunanje zadeve prosim, da izvolite zakoniti Ustanovno listino in statut. (Odobranje.)

Zakon o ratifikaciji sprejet z odobranjem

Potem, ko je poročevalec Moša Pijade prečital besedilo osnutka zakona o Ustanovni listini Združenih narodov, s katerim se ta mednarodni akt potrjuje in dobi obvezno moč v Demokratični Federativni Jugoslavije, je skupščina prešla na glasovanje. Osnutek zakona o Ustanovni listi Združenih narodov je bil sprejet soglasno z vzklikom in pozdravljen z dolgotrajnim odobranjem.

Izplačevanje preživnine upokojencem

Odredba Narodne vlade Slovenije

Dokler ne bo mogoče v celoti izvesti odloka Nacionalnega komiteja osvoboditve Jugoslavije o reviziji pravice do pokojnine itd. in o časni denarni pomoči prizadetih oseb z dne 10. decembra 1944, št. 31 (Uradni list DFJ št. 2 z dne 6. marca 1945),

odrejam o:

1. Od 1. septembra 1945 dalje se državnim in samoupravnim osebnim in rodbinskim upokojencem ter osebam, ki prejemajo milostne oskrbine, življenjske rente, podpore, priznanja in pomoči, po višja preživnina od dosedanjih 70 na 100 odstotkov, tako da prejmejo upravičenci toliko dinarjev DFJ, kolikor so prejeli dinarjev za mesec april 1941 po tedaj veljajočih predpisih.

2. Preživnina ne sme z rodbinskimi dokladami vred presegati zneska 2400 dinarjev na mesec, vendar mora znašati vsaj 1000 dinarjev na mesec.

3. Po istih načelih se odmerja preživnina tudi osebam, ki so si pred 1. aprila

1941, ali kasneje pridobile pravico do pokojnine, ki jim pa še ni bila priznana in odmerjena. Višina preživnine se jim začasno določi na temelju predpisov, ki so veljavni na dan 6. aprila 1941 za odmero pokojnine.

4. Do te preživnine nimajo pravice upokojenci, ki imajo od zaposlitev, od premoženja ali iz katerega koli drugega vira stalne dohodke preko din 2400 na mesec.

5. Če bi upokojenec navzlic tej določbi prevzel nakazano mu preživnino, ki mu po prednjem ne pripada, izgubi za vselej pravico do pokojnine in nosi vso kazensko odgovornost.

6. Za izvršitev te odredbe še potrebna navodila izda minister za finance. Ljubljana, dne 25. avgusta 1945.

Predsednik Narodne vlade Slovenije: Boris Kidrič.

Za ministra za finance, podpredsednik Narodne vlade Slovenije: Dr. Brecelj Marjan

Mednarodni politični pregled

Kljub temu, da je japonska vlada formalno že 14. avgusta pristala na popolno kapitulacijo, se vendarle vrši predaja z očitnim zavlačevanjem. Nova japonska vlada s princem Higasišunijem na čelu sabotira brezpogojno predajo. Moskvska »Izvestija«, ki odkriva manevre tolikšjih reakcionarnih krogov, so zapisala, da »nova japonska vlada s princem Higasišunijem tudi ne kaže zavestne želje po temeljiti spremembi politične smeri«. In dalje: »Zaman bi iskali v japonskem kabinetu nekoga, ki ni sodeloval z zločinski napadalno politiko japonskih imperialistov, s politiko borbe proti »varnim idejam« in davljenja demokratičnih sil. Jedro japonskih politikov, ki so vodili vojno proti zaveznikom, je ostalo v celoti v novi vladi. To jedro se danes nadaljuje s svojo vzhodnoazijsko imperialistično politiko, govori celo o svobodi, ki so jo prinesli japonski fašisti vzhodnoazijskim narodom. Tako je na primer v sedanji vladi minister za oboroževanje Nakajima, eden izmed vidnih in znanih zastopnikov japonskih finančnih krogov, ki si je med vojno nabral ogromno premoženje ter je lastnik letalskih tvornic ter je ves čas finančno podpiral politiko prejšnje japonske vlade. Gotovo je, da bo tudi takšna politika nove japonske vlade, iskanje izhoda iz položaja, v katerega so zašli japonski militaristi. V nekaterih ozirih bi se dala primerjati ta politika z flensburškimi burkami, ko je admiral Dönitz še dolgo časa predstavljal s svojo vlado, premagano in razbiti Nemčijo. V tem času še vedno ni prišlo do zasedbe Japonske s strani zaveznikov sil. Prav v tem je mogoče tudi vzrok, da še nadaljuje japonski militaristi s svojo politiko hujskanja, defetizma in slinč.

Na drugi strani pa je energičen nastop Rdeče armade v Mandžuriji, Koreji in Sahalinu razbil sleherne iluzije japonskih militaristov, da bi tudi nasproti Rdeči armadi še nadalje izvajali politiko dvoeznosti, politiko sleparjenja. Z oenzivo Rdeče armade je bila v nekaj dneh strta vsa japonska kvantunska armada ter so sovjetske čete osvobodile celo Mandžurijo in Korejo s Fort Arthurjem. Dejstva, ki so postala že tekotom vojne proti Nemčiji jasna, potrjujejo, da s fašističnimi in militarističnimi silami ni mogoče voditi politiko dolgih razgovorov in podpisovanj, marveč je potrebno voditi proti njim politiko brezkompromisnega boja, dokler le ti niso prisiljeni poklekniti. Tako se je zgodilo tudi z Japonsko, kakor se je to zgodilo z nemško vojsko. Osvobodilna akcija Sovjetske zveze je nalezla na velik odziv pri ljudstvih Mandžurije, Koreje in ostalih krajev, ki so bili pod peto japonskih imperialistov. Prihod Rdeče armade v trdnjavo Port Arthur, ne pomeni samo osvoboditev mesta po dolgih letih suženstva, marveč tudi to, da je sezidan v tem delu trden temelj miru in bodoče mednarodne varnosti.

Trenutno še potekajo razgovori z japonskimi odposlanci na Manili, dočim bo dokončna kapitulacija podpisana šele v Tokiu. S prihodom vseh zaveznikov četa na Japonsko bo uradno zaključena doba, v kateri so japonski militaristi prinesli ob boku fašistične Nemčije in Italije toliko vojnega gorja in grozot vzhodnoazijskim narodom in ljudstvom.

Medtem, ko se nadaljuje likvidacija japonskega imperializma, pa so Sovjetska zveza, Anglija, Amerika, Francija in ostale države ratificirale Ustanovno listino Zdrženih narodov, ki je bila izdelana na konferenci v San Franciscu meseca aprila in maja. Sprejem in ratifikacija te listine je ohranitev in utrditev miru, ki je najvažnejša naloga in dolžnost vsega svobodoljubnega človeštva. Nova organizacija svobodoljubnih narodov bo lahko preprečila napadalne načrte in dosegla, da mir ne bo igračka v rokah bližnjih pustolovcev in lastnikov kartelov in veleindustri. Polna dva meseca je bilo dela na konferenci v San Franciscu. Podlaga te Ustanovne listine so načrti o novi varnostni organizaciji, ki so ga pripravili zastopniki Sovjetske zveze, Zdrženih držav ameriških, Velike Britanije in Kitajske v Dumbarton Oaksu, dalje zgodovinski sklepi krimske konferencie, ki so pomenili smrtno obsodbo fašistične Nemčije, Moskvska »Izvestija« so zapisala o tej listini takole: »Prvič v zgodovini človeštva je bil sestavljen dokument, ki ne izraža le zamisli splošne želje narodov po miru, preprečevanju napada in kaznovanju napadalca, ampak zahteva tudi pota za konkretno delo in uresničenje te zamisli.« S to konferenco so bile odstranjene vse iste slabe izkušnje, na katerih je bilo lehalo prejšnje Društvo narodov, ki je bilo v celoti brez moči proti napadalcem. Generalisim Stalin je zapisal, »da se napadali narodi zainteresirani na novi vojni in so kol narodi, ki so se že dolgo pripravljali za vojno in kopičili v ta namen svoje moči, naravno bolj in morajo biti bolj pripravljeni za vojno, nego milorubni narodi, ki niso zainteresirani na novi vojni.« Potem takem je jasno, da so bili napadali narodi v nekaterih pogledih bolj pripravljeni kakor so bile pripravljene milorubne dežele. Prav iz tega izkustva so si postavili Zdrženi narodi kot nalogo, da ustanovijo tako močno organizacijo pri srednjih narodih, ki bo tudi po svojih mirovljubnih dovolj močna, da bo lahko nastopila proti vsakemu napadalcu. Iz istega spoznanja in iz spoznanja napak Društva narodov, iz izkustev vojne proti fašizmu je bila zgrajena nova organizacija Zdrženih narodov v San Franciscu. Glavna naloga te organizacije je mednarodno vzdrževanje reda, ki obstoji v osredotočenem delu za ohranitev miru. Zato ima na razpolago nova mednarodna organizacija v rokah vsa potrebna materialna in vojaška sredstva, da lahko z orožjem v rokah nastopi proti vsakemu napadalcu, da ga kaznuje ter prepreči njegove namere. Jasno je, da bo lahko taka organizacija delovala brezhibno samo tedaj, ako bo ohranjena, kot predpogoj potrebna enotnost Zdrženih narodov s Sovjetsko zve-

zo, Anglijo in Ameriko. Potsdamska konferenca je potrdila, da taka enotnost v okviru svetovnih vprašanj obstoji. Ni zgolj samo slučaj, da so bili nasprotniki organizacije Zdrženih narodov prav tisti reakcionarni politikanti, ki so napovedovali, da bo pomenila potsdamska konferenca dokončni razkol protihitlerjevske koalicije. Usteli so se ob konferenci v San Franciscu, prav tako so se vsteli tudi v svojih računih ob potsdamski konferenci, ratifikacija listine Zdrženih narodov s strani Sovjetske zveze, Anglije, Amerike in drugih držav pa je enostavno prečrtała vse njihove račune. Kljub razhajanju v pogledih ali naj se dovoli vstop Argentini in organizacijo Zdrženih narodov, ni to pomenilo prekinitve razgovorov, marveč se je organizacija Zdrženih narodov kljub temu ustanovila. Moskvska »Izvestija« so zapisala: »S tem, da so vsa taka prerokovanja dokazano napačna in da je konferenca izdelala Ustanovno listino mednarodne organizacije varnosti in miru, je potrjeno, da so kljub gotovim razlikam v mnenjih in nasprotjih narodi bistveno zainteresirani v najvažnejši stvari, v ohranitvi trajnega in pravičnega mira.« In prav tu je izvojevana zmaga vseh demokratičnih sil v svetu, da je konferenca v San Franciscu prišla do svojega polnega zaključka. Dejstvo pa, da sta Sovjetska zveza in Amerika in druge države ratificirale Ustanovno listino prav v trenutku zmagovitega konca druge svetovne vojne, kaže, da je treba to ocenjevati kot velpomemben dogodek. Tako je ohranitev varnosti in miru osnovna naloga in dolžnost vsega človeštva. Neki moskovski list je zapisal ob tej priliki takole: »Nova mednarodna varnostna organizacija ima dolžnost, da izpolni to veliko nalogo. Sovjetska država, ki je bila stalno na čelu svobodoljubnega človeštva v borbi za mir med vsemi narodi sveta, je ponovno dokazala svojo pripravljenost sodelovati pri zagotovitvi svetovne varnosti. S čustvom globokega zadovoljstva bo sovjetski narod sprejel vest, da je Predsedstvo vrhovnega sovjeta ratificiralo Ustanovno listino Zdrženih narodov. Enotnost v delu združenih narodov na čelu z vesilami, ki so nosile breme borbe proti napadalcem na vzhodu in zapadu, bo trden in zanesljiv steber svetovnega mira.«

Taka politika Sovjetske zveze se je očitovala tudi v sovjetsko-poljski pogodbi, ki je popolna izpolnitev krimskih določb in odsev sklepov berlinske konferencie ter pomeni vzoren primer reševanja najtežjih mednarodnih vprašanj v duhu prijateljstva in sloge. Ni dvoma, da je prav tako reševanje, ki je osnovna značilnost vse sovjetske zunanje politike, temelj enotnosti vseh narodov v svetu, temelj miru in varnosti, praktična konsekvencia sklepov Ustanovne listine Zdrženih narodov v San Franciscu. Prav ob pogodbi med Sovjetsko zvezo in Poljsko se je razodelo, kako takšno prijateljsko sodelovanje pomeni že ističasno tudi razbijanje vseh reakcionarnih sil v svetu. Zato pomeni sovjetsko-poljska pogodba tudi udarec poljski emigrantski kliki v Londonu, ki je bila ves čas vojne eden izmed glavnih ekspertov fašistične politike v smeri razbijanja protihitlerjevske koalicije, v smeri izolacije Sovjetske zveze od splošnih svetovno-političnih problemov. Pogodba, ki so jo narekovali interesi tako Sovjetske zveze kakor Poljske, kaže, kako dobro se da upoštevati ideja narodne enotnosti v mejah ene države, ideja, ki je bila vidilno načelo pri določevanju meja. Zato mora biti sovjetsko-poljska pogodba o državi meji vzor vsem predstoječim pogodbam med državami, v katerih se bodo vlekli nove meje. Ako bodo te bodoče pogodbe zgrajene na tej osnovi, potem lahko mirno pričakujemo, da bodo nacionalne pravice vsakega naroda posebej in s tem tudi demokratične pravice v polni meri upošteevane. Vsaka druga kalkulacija se bo pokazala kot napačna in nedemokratična. Prav tako pa je določba o reparacijah ne samo enostavna razdelitev vojnega plena in reparacij, marveč dokaz duha obojestranske pomoči. Tako volja Sovjetske zveze kakor volja poljskega naroda po čimprejšnji obnovi in dvigu blagostanja, je prišla do popolnega izraza. Procvit obeh bratskih držav, katerih prijateljstvo je garancija miru, bo pomenil močni temelj za utrditev miru v Evropi. Tako je sovjetsko-poljsko prijateljstvo in zavezništvo skovano v boju proti hitlerjevskim zavezvalcem doživelo nov zmagoslavni triumf, ki kaže, da je to zavezništvo trajno in nezlomljivo.

Predsednik časne poljske vlade Osobka-Morawski je poudaril ob podpisu pogodbe tole: »Pogodba, ki smo jo podpisali in ki je določila sovjetsko-poljsko mejo, ima ogromen zgodovinski pomen. Ta pogodba je radikalno uredila ne le vprašanje meja, ki je bilo toliko časa vprašanje in borbe, temveč je položila trden temelj prijateljstvu in bratskim odnosom naših narodov.«

Pretekli teden je govoril v angleškem parlamentu zunanji minister Anglije gospod Bevin. Angleški list »Daily Worker« je zapisal med ostalim: »Ni dvoma, da je pričakovalo ljudstvo od take vodilne osebnosti, kot je laburistični zunanji minister, mnogo krepkejših izjav o mednarodnih zadevah,« ter dodal, »da je Bevinov govor razočaral angleško ljudstvo.« Bevin se je v svojem govoru dotaknil Grčije ter izjavil: »Po našem mnenju more Vulgarisovi vlada še naprej vršiti posle do volitve v Grčiji.« Omenjena izjava je vzbudila splošno nezadovoljstvo med grškim ljudstvom, ker vidi v tej izjavi odkrito podporo grškim fašistom. Organizacije EAM so v svoji resoluciji dejale: »S tem se je podaljšal nestalen položaj. Prepričani smo, da bi se ta takoj izboljšal, ako bi to hotela britanska vojaška oblast.« Prav tako pa je naletel Bevinov govor na splošen odpor med bolgarskim, grškim in madžarskim narodom. Bolgarske, grške in madžarske organizacije v Ameriki so poslale ob tej priliki celo vrsto protestnih

resolucij. Predsednik bolgarsko-makedonskega vzgojnega kluba v Zdrženih državah Amerike Sarenkov je izjavil, da je Bevinova označba bolgarske volilneje zakona kot nedemokratičnega popolnoma neutemeljena. Izdajatelj newyorškega »Greeg American Tribune« Kristoforides je izjavil, da Bevinova podpora Vulgarisovi vladi nasprotuje misljenju angleškega naroda. Napredni ameriški odbor za demokracijo pa je zapisal: »Bevin očitno ni vedel, da se je madžarski katoliški episkopat pred kratkim zelo pohvalno izrazil o sedanji madžarski vladi. Čudimo se, ko slišimo besede kot totalitarist, ako so delavci in školje zadovoljni. Madžarska vlada odstranjuje zadnje ostanke feudalizma v Madžarski in pripravlja novo demokratično ustavo.« Tako je Bevinova izjava o Balkanu povzročila nezadovoljstvo med narodi na Balkanu ter vsemi demokratičnimi silami.

Zanimivo pa je dejstvo, s kakšnim navdušenjem so pozdravili španski fašisti Bevinovo izjavo. Agencija Reuter z dne 23. avgusta poroča: »Španski finančni krogi so izjavo sprejeli z navdušenjem. Izmed 28 delnic jih je 27 zabeležilo povišanje.« Demokratični »New York Times« pa pravi, da izgleda, da ni zmaga laburistične stranke do temeljev pretresa britanskega zunanjo politiko. Dočim je neki »odlični« portugalski fašist pripomnil, da sam Eden ne bi mogel bolje storiti in dodal, da so tisti, ki so upali, da bo britanska laburistična vlada na ta ali oni način zrušila vladi tako v Španiji kakor v Portugalski, bridko razočarani. Reuter pa poroča, da so Španci v sedmih nebesih zaradi Bevinove izjave in da so uradni krogi v San Sebastianu silno navdušeni. Samo po teh nekaterih dejstvih je razvidno, kako so mednarodni reakcionari s silnim odobravanjem sprejeli Bevinovo izjavo, katere je popolnoma razočarala angleško ljudstvo, kakor piše »Daily Worker«.

Sovjetska vlada pa je v zvezi z angleškim povabilom, da bi poslala svoje zastopnike v Grčijo v svrhu nadzorovanja volitev, izjavila takole: »Sovjetska vlada zavzema negativno stališče do izvedbe nadzorstva inozemskih držav nad volitvami v kateri koli deželi, z ozirom na dejstvo, da tako nadzorstvo sramoti načela demokracije in škoduje suverenosti države, v kateri se namerava uporabiti omenjeno nadzorstvo. Z ozirom na to sovjetska vlada odklanja ponudbo, da bi Sovjetska zveza sodelovala pri nadzorovanju volitev v Grčiji.« Tako jo izjavi sovjetske vlade pa je sporočila vlada Zdrženih držav Amerike, da prav tako odklanja udeležitev nadzorstva volitev v Grčiji. Tako bosta, kakor vse izgleda, nadzorovali grške volitve samo Velika Britanija in pa Francija. Sklep sovjetske vlade je izrazil veliko zadovoljstvo vseh demokratičnih narodov, zlasti pa grškega ljudstva, ki je pod terojem monarhofašističnih tolp. V zvezi s Bevinovo izjavo o grških volitvah so »Izvestija« napisala daljši članek ter poudarila, da je bila to prva izjava, v kateri je nova laburistična vlada razložila svojo zunanjo politiko. Povsem jasno je, da je nadzorstvo nad volitvami popolnoma nerazdružljivo s pojmom demokracije in suverenosti države. Moskvska »Izvestija« dodajajo: »Tako nadzorstvo ali kakor ga včasih rajši imenujemo supervizijo volitev v inozemskih državah, predstavlja za prizadeto državo brez dvoma eno izmed oblik neposrednega posega v notranje zadeve te države, posega, ki ne more imeti za rezultat okrepitev demokracije, temveč le rušenje demokratičnih sil. Takšno je načelno stališče sovjetske vlade. Jasno se vidi, da je to stališče neposredno določeno v načelih sovjetske zunanje politike, ki temelji na spoštovanju drugih majhnih in velikih držav,« ter nadaljujejo: »Težke izkušnje v borbi za narodno osvoboditev so naučile ljudstva razločevati med onimi, ki se bore za interese ljudstva in onimi, ki ljudstvo goljufajo. Demokracija obstoja in ji je zato treba zaupati, ali pa je po teptana in ji je zato treba dati možnost, da vstane in se postavi na lastne noge in ji potem omogočiti, da odloča o zadevah ljudstva in rešuje naloge sama po svojih močeh.« Moskvska »Izvestija« zaključujejo svoj članek takole: »Najvažnejša naloga, ki jo zaveznikom nalagajo njihove obveznosti je zavarovati pogoje za resnično demokratične volitve, omogočiti svoboden izraz ljudske volje. Ko je to zagotovljeno, niso potrebni posebni supervizorji. Dogovor Velike Britanije, ZDA in Francije o nadzornikih kaže, da volilni pogoji v Grčiji ne vzbujajo pri zaveznikih zaupanja. Če je tako, tudi potem supervizorji ne morejo pomagati. Potem je treba ta problem rešiti na drug način in z drugačnimi metodami.« To stališče sovjetske vlade, ki je prišlo ponovno do popolnega izraza ob dogodkih na Balkanu v času, ko se vsi balkanski narodi pripravljajo, da bi na svobodnih in tajnih ter demokratičnih volitvah uredili dežele po svojih hotenjih in stremljenjih, pomeni nadvse dragoceno pomoč Sovjetske zveze pri obvarovanju osnovnih demokratičnih pravic. Kakor je bila sovjetska zveza v vojni proti fašizmu opora malim narodom v boju proti Hitlerju, tako je tudi danes močna in zmagovita Sovjetska zveza opora malim narodom pri obvarovanju demokracije. In ni nikakršnega dvoma, da je to dosledno demokratično stališče, katerega so pozdravili vsi mali narodi, že v celoti zmogalo nad gotovimi nazadnjaškimi vplivi.

Pomembna plat preteklega tedna je, da je Sovjetska zveza pristopila k novi petletki za obnovo in razvoj narodnega gospodarstva v letih 1946 do 1950 ter za obnovo in razvoj železniškega prevoza v istem obdobju. Sovjetsko ljudstvo, ki je bilo zmagovito v boju proti fašizmu, hoče biti zmagovito ne polju obnove. Ekonomski polet Sovjetske zveze, ki se sedaj pričena, bo silno okreplil celotni položaj Sovjetske zveze. Medtem pa prihajajo vesti iz Amerike, da bo v naslednjih šestih tednih okoli 10.000.000 ameriških delavcev brez dela ter da je po podatkih ameriškega instituta jekla proizvodnja padla za 82,5% ter da bo proizvodnja jekla znašala 1.511.000 ton, to je

Izjave bolgarskega zunanjega ministra

Minister Stajnov je sprejel inozemske novinarje in jim odgovoril na stavljena vprašanja

Sofija, 25. avg. (Tanjug.) Bolgarski minister za zunanje zadeve Petko Stajnov je sprejel predstavnike tujega tiska v Sofiji ter jim odgovoril na nekateri vprašanja.

V zvezi z današnjim notranjim položajem v Bolgariji je vodila bolgarska vlada obsežno korespondenco s vladami nekaterih sil. Kaj nam veste povedati o tem?

Minister Stajnov je odgovoril, da mu je ameriški politični predstavnik v Bolgariji Byrnes 13. avgusta izročil noto po instrukcijah svojega ministra za zunanje zadeve, ki je podala mišljenje ameriške vlade v pogledu položaja v Bolgariji glede na vlado Domovinske fronte in volitve. Dne 20. avgusta mu je g. Byrnes izročil novo noto s skoraj isto vsebino, ki dobesedno podaja noto samega ministra za zunanje zadeve. »Ni mi dal pojasnila,« je dejal Stajnov, »zakaj je bilo treba poslati dve noti z isto vsebino. Dne 19. avgusta je imel angleški minister za zunanje zadeve g. Bevin svoj znani govor o zunanji politiki Anglije, v katerem je objasnil mišljenje svoje vlade glede na mišljenje naše Domovinske fronte vlade in naših volitev. Naslednjega dne, t. j. 20. avgusta, mi je po instrukcijah svoje vlade angleški politični predstavnik Bothwell izročil noto, ki izraža isto mišljenje o nas, ki ga je izrazil že angleški minister za zunanje zadeve v svojem govoru.

Kako reagira vlada na te note? Kakšno je njeno stališče?

»To niso nobene konkretne zahteve. V notah je izraženo samo mišljenje ameriške in angleške vlade o našem notranjem položaju in o naši vladi. Vsek sme svobodno izražati svoje mišljenje o nas in o naši notranji ureditvi. Ponavljam, to so samo mišljenja, ne pa zahteve s konkretnimi zahtevami.«

Protijugoslovanska kampanja italijanskega monarhističnega tiska

Italijanski katoliški krogi napadajo tudi Sovjetsko zvezo

Rim, 25. avgusta (Tanjug.) Glasilo mladinske sekcije akcionistične stranke »Italia libera« ostro oboja pisanje monarhističnega lista, ki je naperjeno proti Jugoslaviji. »Italia libera« piše:

»V bistvu je to ista fašistična metoda, ki si je prizadevala držati Italijo stalno v vojnem razpoloženju, da bi mogla v primernem času razviti geslo »narodne enotnosti« ali »obrambe domovine«. Morda prav zato »Italia nuova« v zadnjem času želi med Italijani zasejati sovraštvo nasproti Jugoslovonom, da bi izvala odkrito sovraštvo v italijansko-jugoslovanskih odnosih.«

Rim, 25. avg. (Tanjug.) Neapelj je preplavljen zadnje dni z letaki, ki na zelo žaljiv način širijo neosnovane

Finsko ljudstvo zahteva kaznovanje vojnih zločincev

Finska Delavska zveza in Demokratična zveza finskega ljudstva za utrditev demokracije in odstranitev fašističnih elementov

Helsinki, 25. avg. (Tass) Listi v Helsinkih so priobčili izjavo tajništva finske osrednje federacije delavskih zvez do vprašanja vojnih zločincev. Izjava se glasi: »V zvezi s široko razpredeno agitacijo med člani osrednje federacije finskih delavskih zvez in v zvezi z odlašanjem rešitve problema vojnih zločincev in krivcev ter v zvezi z dejstvom, da je izvršni odbor delavskih zvez pri federaciji na splošnem sestanku nedavno formuliral stališče finskega zveznega gibanja do tega problema, je federacija delavskih zvez vzela v poštev sklep londonske konferencie mednarodnih delavskih zvez in naloge, ki jih je postavila pred zvezno gibanje po vseh deželah v boju za demokracijo in iztrebljenje fašizma.

Tajništvo smatra za potrebno poudariti, da natančno sledi razvoju dogodkov in je pripravljeno podpreti resne poskuse, da se reši ta problem. Tajništvo se zaveda dejstva, da pričakujejo delavci, organizirani v delavskih zvezah, naglih zakonov za izpolnjevanje pogojev premirja in za kaznovanje vojnih krivcev, za utrditev demokracije in za odstranitev vpliva fašističnih elementov.«

Helsinki, 25. avg. (Tass) List »Sonomate« priobčuje skupno poslanico odbora in poslanske skupine Demokratične zveze finskega ljudstva o vprašanju vojnih krivcev, ki je bila sprejeta 18. avgusta. Poslanica izjavlja:

»Kljub dejstvu, da bo kmalu eno leto, odkar je bilo sklenjeno premirje med Finsko in Sovjetsko zvezo, vprašanje sojenja in kaznovanja vojnih krivcev še ni bilo rešeno. To odlaganje bo imelo slabe posledice za našo deželo pri sklepanju mirovne pogodbe v bližnji bodočnosti. Mnenje zaveznikov o tem problemu, posebno

nimi dejstvi, na katere bi bilo treba odgovoriti. Če nam sme kdo delati pripombe in dajati instrukcije, je to samo zavezniška nadzorstvena komisija. Mi se moremo samo preko nje razgovarjati z zmagovitimi državami. Doslej nismo dobili od nadzorstvene komisije nobenega ugovora ali zahteve.«

Krožijo vesti, da je sedanji bolgarski opolnomočeni minister v Moskvi Mihalev še podal vladi poročilo, ki pravi, da se bo Sovjetska zveza v primeru, da ostane Anglija in ZDA odločno pri svojem stališču v pogledu Bolgarije, priključila temu njihovem stališču. Ali odgovarjajo te govorice resnici?

»Ne, takšnega poročila sploh ni bilo.« Nato je govoril minister za zun. zadeve Stajnov o različnem tolmačenju pojma »demokracije« pri različnih narodih. »Mi Bolgari imamo svoj način pojmovanja demokracije,« je dejal minister Stajnov, »medtem ko Anglija in Amerika gledata na demokracijo skozi svoje naočnike. Razgovarjal sem se z nekimi prijateljem Angličem, ki zavzema visoko mesto. Čudil se je dejstvu, da pri nas ne pride na volitve vsaka stranka zase, temveč v koaliciji z drugimi strankami.«

Krožijo govorice, da se bo takoj po volitvah sestalo veliko narodno sobranje in da bo Bolgarija proglašena za republiko.

»Ne, to ni resnica. Zaenkrat o tem ni govora. Ko bodo izvoljeni novi ljudski predstavniki, se bodo sestali in reševali tisto, kar se bo stavilo pred nje kot najbolj aktualno. Dokler imamo domovinsko-frontno oblast, se lahko skličeata navadno in veliko narodno sobranje. Ta dva bosta mogla kot pravo narodno sobranje reševati vprašanje republike in monarhije v Bolgariji.«

Obtožbe proti Sovjetski zvezi, Komunistični partiji Italije in italijanski socialistični stranki

Tom teh letakov je tako žaljiv, da so nekatere stranke, ki pripadajo narodno osvobodilnemu gibanju, izdale resolucijo proti žalitvam in lažem, ki zlasti zadevajo enega od velikih zaveznikov narodov. Resolucijo je podpisalo pet strank, ki pripadajo narodno osvobodilnemu gibanju. Podpisa ni dala samo kršćanska demokratična stranka.

Po policijski preiskavi je bilo ugotovljeno, da prihajajo letaki iz knjigarne častih sester sv. Pavla v Neaplju. Med atiranimi razširjevalci teh letakov je večje število mladincev, ki so delali po navodilih svojih učiteljev iz katoliškega zavoda jezuitskih bratov Pontano.

kar se tiče člena 13. sporazuma o premirju, je tako jasno, da ne dopušča nikakih posebnih razlag z naše strani. Reakcionari so mobilizirali vse svoje sile ter poskušajo kar najbolj zavleči rešitev tega vprašanja. Njihova zagotavljanja, da je potrebno izpolnjevati pogoje dogovora, niso nič drugega, kakor gole besede.

Skupščina je odobrila pogoje premirja ter pooblastila vlado, da izda potrebne zakone. Med razpravo o vprašanju vojnih krivcev je skupščina zopet potrdila te pooblastila. Vlada je sprejela osnutek predlogov, ki naj bi ga predložila skupščini, toda zaradi spletk reakcionarnih sil je bil položen ta osnutek v predal.

Odbor in poslanska skupina zastopnikov Demokratične zveze finskega ljudstva obračata pozornost demokratičnih državljanzov naše dežele na nujnost, da so budni in da točno opazujejo dogodke. Biti moramo pripravljene podpreti demokratične zastopnike v vladi in skupščini.«

Zakonski osnutek o kaznovanju vojnih zločincev

Helsinki, 25. avg. (Tass) Po poročilu finske telegrafске agencije je predsednik Finske podpisal zakonski osnutek o kaznovanju vojnih zločincev, ki bo predložen poslanski zbornici. Po tem načrtu bo vsakdo, ki je v vladi vplival na to, da se doseže vstop Finske v vojno leta 1941. na strani Nemčije proti ZSSR, Veliki Britaniji in Severni Irski, ali oviral sklenitev miru med to vojno, obsojen na konfinciacijo za gotovo dobo ali za vse življenje zaradi zlorabe svojega uradnega položaja, s katerim je škodoval državi. Med drugim pravi načrt zakona: »V skladu s členom 13. sporazuma o premirju, ki je bilo sklenjeno 19. septembra 1944 med finsko republiko, ZSSR, Veliko Britanijo in Severno Irsko, je Finska zagotovila, da bo sodelovala z Zdrženimi narodi pri zasledovanju oseb, ki so obtožene vojnih zločinov, in pri njihovi sodbi.«

Ker finski zakonik začasno ne vsebuje zakona o kaznovanju vojnih zločincev, je potrebno za izpolnitev čl. 13. pogojev premirja, da se dopolnijo obstoječi zakoni. V zvezi s tem je treba spreminiti zakon, ki omejuje kaznivost predsednika republike in članov državnega sveta. Da se pospešijo zakoniti postopek, je potrebno, da se vse obtožbe obravnavajo pred istim sodiščem.

Vrnitev zastopstva sovjetske Delavske zveze iz Finske

Moskva, 25. avg. (Tass) V Moskvo se je vrnilo zastopstvo sovjetske De-

(Nadaljevanje na 6. strani spodaj.)

Predaja japonskih čet v Mandžuriji se nadaljuje

Sovjetske čete so zasedle še nadaljnje kraje v južni Mandžuriji, Koreji in na Sahalinu

Moskva, 25. avg. (Tass.) Poročilo sovjetskega obvestilnega urada o operacijah 24. avgusta:

V teku 24. avgusta so na Daljnem vzhodu naše čete napredovale v določenih smereh. Čete zabajkalske fronte so zasedle mesto Irpihov v južni Mandžuriji.

Čete prve daljnovzhodne fronte so v napredovanju ob vzhodni obali Koreje zasedle mesto in železniško križišče Akši. Leteči odredi te fronte so pristali in zasedli mesti Hejao in Kanko v Koreji.

Čete druge daljnovzhodne fronte so zasedle mesto in pristanišče Honto in mesto Manie v južnem delu otoka Sahalina.

V okrožju Mukdena so naše čete osvobodile številne vojne ujetnike zavezniskih držav, ki so jih imeli tamkaj Japonci v taborišču in sicer 3.670 častnikov in vojakov ter 29 generalov.

Naše čete so zajele preko 14.000 japonskih častnikov in vojakov. Sprejemanje predajajočih se japonskih skupin in enot se nadaljuje.

Ameriško izkrcanje na Japonsko preloženo

Japonska vlada je ukrenila vse potrebno za izkrcanje zavezniskih čet

Manilla, 25. avg. (AFP.) Iz glavnega stana Mac Arthura poročajo, da se bo ameriško izkrcanje na Japonsko zakasnilo za 48 ur zaradi tajfunov, ki razsajajo na zapadnem Pacifiku. Ta zakasnilost se tiče vseh operacij vključno padalce. Operacije padalskih edinic so preložene od nedelje na torek. Mnogočino izkrcanje iz zraka in z morja, ki bi moralo biti v torek, je preloženo na četrtek.

Guam, 25. avg. (Ass. Press.) Japonska poročevalska agencija poroča, da je vse pripravljeno za izkrcanje zavezniskih zasedbenih sil. Umik japonske armade in mornarice iz vseh prefektur, kjer pričakujejo zaveznikov, bo dovršen danes. Gibanje japonskih ladij v teritorialnih vodah je od danes dalje prepovedano. Izdani so tudi ukazi, ki od jutri dalje prepovedujejo vsako gibanje ladij ali njih odhod v tokijskem zalivu. Vlada podvzema mere za preskrbo stanovanja, hrane in prevoza za okupacijske sile. Krajevne oblasti sodelujejo z vlado. Da bi bila v ozkem stiku z zavezniskimi zasedbenimi silami, je vlada sklenila ustanoviti zvezni urad.

Napredovanje junaških čet na Kitajskem

Čungking, 25. avg. List »New China Daily News« poroča, da so yunanske čete prispele že do zapadne postaje v Tientsinu v pekinkskem pristanišču. Boji se razvijajo še na robu mesta. Druge čete se po raznih poročilih bližajo mestoma Wanping in Nanyuan v bližini Pekinga in pristanišču Tsingtao na polotoku Santung.

Japonska novinarska agencija je poročala, da kitajske yunanske čete nove četrte armade napredujejo proti jugu vzdolž železnice Nanking-Sanghaj in obkoljujejo japonske posadke v Čing-kjangu in Čangčovu, dveh velikih mestih ob tej železnici.

Japonska predaja v Birmaniji

Rangoon, 25. avg. (Ass. Press.) Generalni poročnik Kimura, poveljnik japonskih sil v Birmaniji, je v četrtek ob pol 11 dopoldne po krajevnem času sporočil zavezniskemu poveljstvu v Birmaniji, da je prejel ukaz o prenehanju streljanja. To je bilo prvo neposredno sporočilo japonskega poveljstva na tem področju.

General Kimura pravi v sporočilu, da zaradi stanja, v katerem so prometne zveze, ne more jamčiti, da so njegova navodila dospela do armadnih edinic na področju severno od črte Švejdžin-Papua, približno 145 milj severovzhodno od Ranguna. Zato ne more prevzeti odgovornosti za dejanja teh čet. Generalni poročnik Kimura je predlagal, naj zavezniki vojaki »otipljejo« položaj na osekkih, s katerimi po radiu ni mogoč dobiti zveze.

Sporočilo generala Kimure ni omenilo ničesar o ukazu admirala Louisa Mountbattena japonskemu vrhovnemu poveljstvu, s katerim je zahteval, naj belo letalo pripelje na rangunsko letališče poslanca za predajo.

Norveški izdajalec Quisling pred sodiščem

Oslo, 25. avg. (Ass. Pr.) Na današnji razpravi proti norveškemu izdajalcu Quislingu je bilo zaslišanih več prič. Med njimi je bil Quislingov agent v Nemčiji Hagelin, ki je izjavil, da je »izgubil spomin« in je nedoločno mrmral na vsako vprašanje: »Ne morem se spomniti«.

Priča je tudi Broch, komornik kraljevske palače, ki je izjavil, da je Quisling zapustil palačo »v strahotnem neredu«, da je ukradel srebro, slike, gobelne. Druga važna priča so bili Židje in bivši gestapovski agenti, ki so pričali, da je Quisling odgovoren za teroristični režim pod nemško okupacijo.

Nato je bil zaslišan sam Quisling, ki je dajal izmikajoče odgovore glede svojega radijskega govora 9. aprila 1940. Izjavil je, da se ne spominja, ali ga je imel tisto noč ali ne. Nato je sodnik pomignil tehnikom, ki so stali na galeriji sodišča in izza sodniških klopi se je zaslišal Quislingov glas, kakor so ga zaslišali prestrašeni in zmedeni prebivalci Norveške, ko so Nemci navallili na njihova mesta in pristanišča: »Norveški možje in norveške žene! Zdaj, ko je Anglija prekršila norveško nevtralnost in položila mine v naših teritorialnih vodah...« Občinstvo je poslušalo v grobni tišini, spominjajoč se tistih nesrečnih dni. Quisling je sledil svojemu dramatičnemu govoru, ki se je zaključil z ostrim opozorilom uradnikom in častnikom norveške vojske in mornarice, da se morajo podrediti njegovemu poveljstvu.

Sodnik se je obrnil proti Quislingu in ga vprašal: »Kaj pravite zdaj, gospod Quisling? Je to vaš glas?« Quisling je tiho in obotavljaje se, odgovoril: »Mislim, da ne more biti dvomac.«

ne želi ničesar drugega, kakor da bodo poplačane grozovitosti, ki so jih počenjali na naši zemlji ljudje, kateri so izgubili pravico nazivati se avstrijski državljani.«

Francosko-ameriški razgovori

Washington, 25. avg. (Ass. Pr.) Razgovori med Jamesom Byrnesom, državnim tajnikom Združenih držav in Georgesom Bidaultom, francoskim zunanjim ministrom odlično napredujejo. Razpravljajo se o vseh francosko-ameriških problemih. Dnevni red razgovorov, ki sta ga določila predsednik Truman in general de Gaulle, daje glaven poudarek francoskemu gospodarskemu položaju. Smatrajo za mogoče, da se bodo razgovori med Byrnesom in Bidaultom nadaljevali celo po odhodu generala de Gaullea iz Washingtona. V nedeljo bo odšel na obisk v New York in Chicago. Če ne bo prišlo do ugodnega zaključka, se bosta znova posvetovala predsednik Truman in general de Gaulle.

Po razgovoru s državnim tajnikom Byrnesom je izjavil francoski zunanji minister Bidault novinarjem: »Kakor vidite, se razgovori nadaljujejo — in nadaljujejo se prav dobro.«

Jugoslovansko-madžarska pogajanja o reparacijah

Beograd, 25. avg. (Tanjug.) Mađarska telegrafska agencija poroča, da so se v četrtek dopoldne pričela pogajanja med Jugoslavijo in Mađarsko o reparacijah. Jugoslovansko komisijo vodi polkovnik Čičmil, Mađarsko zastopajo Antal Ban, minister za industrijo, Laslo Gal, načelnik ministristva in Robert Cabat, svetnik ministristva. Pogovori se razvijajo zelo povoljno in v medsebojnem razumevanju.

Britansko-poljski diplomatski odnosi

London, 25. avgusta. (Tanjug.) Reuter poroča, da je prišel v London novi poljski veleposlanik Henrik Strassburg. Na letališču ga je sprejel vicemarsal diplomatskega zbora sir John Monk.

London, 25. avg. (Tanjug.) Reuter poroča, da je angleški veleposlanik v Poljski Victor Cavendish Bentinck prišel v Varšavo.

Razstava hrvaških umetnikov-partizanov

Franjo Mraz: Njegovo imetje.

Istočasno, ko se odpravlja razstava slovenskih partizanskih umetnikov, ki je bila pred tednom dni zaključena v Ljubljani, na pot v Zagreb, se bo jutri dopoldne v Jakopičevem paviljonu odprla razstava hrvaških umetnikov-partizanov, ki so se prav tako kot naši s puško, peresom in čopičem v roki udeležili narodno osvobodilne borbe in se z obojim, tako

s puško kot s svojim primitivnim slikarskim orodjem, enako uspešno borili proti okupatorju. Razstavlja 31 umetnikov, med njimi je zelo mnogo nadarjenih samoukov, takih, ki so jim šele doživljata godbolilne borbe potisnila svinčnik v roke. Razstavljenih je 212 del, ki so kajpak vsa izdelana v najbolj preprosti slikarski tehniki. To so risbe s svinčnikom, krede,

Peter Šimaga: Mati.

Iz Sovjetske zveze

Nov jez na Dnjepru

Loginov, avtor načrta za nov velik jez na Dnjepru, je izjavil, da so se v kratkem času dvignili obrisi novega jeza nad Dnjeptom nad kupi razvalin. V 7 mesecih je bilo pripeljanih 200.000 km³ železobetona in na desettisoče ton gradbenega jekla in opreme. Zgrajeno je bilo 90.000 km³ zaščitnega jez. 220 metrov dolga veriga mostov je omogočila železniški promet. Udeleženi je bilo več gradbenih podjetij. Obnovitev mostov in možnost železniškega prometa med zapadnim in vzhodnim bregom Dnjepra je največje važnosti. To delo je zahtevalo 18 mesecev trdega dela. Medtem, ko so morali prejšnji vlaki z gradbenim materialom premeriti 83 km, ko so vozili z vzhodnega brega na desni breg, se zdaj premeri ta razdalja samo z 1 km.

Sledovi kulture iz kamene dobe v Uzbekistanu

Taškent. Na skalah gorovja Zarat-Say v južnem Uzbekistanu so sovjetski znanstveniki odkrili edinstveno, izredno staro risbo, ki kaže lovskega psa z dolgi mišesi in presenetljivo izrazito risbo »Psa na preži«. V votlinah v bližini kraja Tešik-Taš in Mačaj so odkrili sledove kulture iz kamene dobe ter približno 17.000 kosti zdaj izumrlih živali. V Mačajski votlini so odkrili lobanjo psa iz

najstarejše kamene dobe — prvo najdbo te vrste v sovjetski srednji Aziji. Te najdbe, ki so ohranjene v pokrajinskem muzeju v Surhan-Darju, so izredno pomembne za svetovno paleontologijo. V bližini bodočnosti se bodo znanstveniki pod vodstvom znamenitega sovjetskega paleontologa prof. Gromova lotili podrobnega proučevanja vsega tega gradiva.

Hidrografske ekspedicije v Arktiku

V arktičnih morjih in na obalah se nahaja 13 hidrografske ekspedicije. Mnoge so prišle na delo v ladjah, druge zopet v letalih. Med vojno proti Hitlerjevi Nemčiji so sovjetski hidrografi, pogosto v zelo težkih in nevarnih pogojih, nadaljevali raziskavanja novih morskih poti, ki bi bili ugodnejše in manj nevarne. V južno-vzhodnem delu Laptevskega morja je odkrila ekspedicija, ki ji načeljuje »Papanin«, otok, ki ga doslej na zemljevidih ni bilo. V bližini Nordvicka, industrijskega središča v Arktiku, so postavili hidrografi nove svetilnike.

Letos so dobila dela hidrografov še mnogo večjega razmaha. Dokončalo se bo raziskovanje zaliva Jamski v Laptevskem morju, kar bo ogromnega pomena za pristajanje ladij. Ekspedicija na ladji Yakutja, ki je prezimila v zapadnem delu Laptevskega morja, se trenutno bavi z merjenjem istega morja. Druga ekspedi-

ogljem, peresom, tušem in trsko, nadalje nekaj sepij, monotipij, temper in akvarelov. Linorezi in litografije so v nasprotju z razstavo slovenskih partizanskih umetnikov, katerih težišče dela je bilo v grafiki, razmeroma prav malo zastopane. Kljub svoji preprosti tehniki nam ta dela prepričljivo in z umetniško močjo govore o vsem, kar je v teh dolgih štirih letih borb preživljalo ljudstvo. Govore nam o koncentracijskih taboriščih, lakoti, obešanjih in streljanjih, o grobovih, ječah, požigih in uničenih domovih. Hkrati pa je v teh delih upodobljena tudi vsa junaška borba, ki je ljudstvo vodila v svobodo: vojni pohodi in ofenzive, rušenje prog, prenašanje ranjencev, težavno življenje partizanov, njihovi, v borbah oje-kleneli obrazi, materska ljubezen in silni vzgledi tovarišstva.

Hrvaški umetniki so razstavili svoja dela najprej pretekli mesec v Zagrebu. Hrvaška kritika jim je ob tem posvetila vso pozornost in jim izrekla enoglasno priznanje. Zagrebški »Narodni list« piše na primer: »Vse je enostavno, a se nas vendarle dojmi močno in prepričljivo, ker so umetniki bili v neposrednem stiku z življenjem, trpljenjem in borbo ljudstva. Umetniki nam govore o fašističnih zverstvih, toda tudi o moči in volji našega ljudstva — borca, o odločnih postavah, ki jim iz daljave sveti velika luč — svoboda. Na teh slikah ni akademizma, niti togosti, vse je enostavno. Razstava je pomemben dokaz, ki priča, da se naši pravi umetniki v najodličnejših časih postavili na stran ljudstva. In vzeli so v roke tako puško in bombo kot pero in čopič in z vsem tolki sovražnika. Vstali so v obrambo svobode, v obrambo umetnosti. Čutiti je, da v njihovih slikah ni težnje po uveljavljanju, da te slike niso plod domišljije. Prišli so pred nas z življenjem, močnejšim od vseh programov in načrtov, z življenjem, kakršno je bilo in kakršno je, kakršnega so oni v svoji duši doživljali. Vemo, da na zasedenem ozemlju, med bodečimi žicami ni bilo mogoče niti likovno niti kulturno ničesar delati. Vse je bilo razbito, utegneno in tlačeno. Ljudstvo je bilo preganjano, obešano, domovi požigani. Toda na osvobojenem ozemlju in v naših svobodnih gozdovih so poganjale klice nove kulture, prave, resnične kulture, čeprav so bile okoliščine, pod katerimi je bilo mogoče delati in ustvarjati, izredne in težke.«

Hrvaške umetnike partizane, ki so se kot borci in kot slikarji bili ne samo za svobodo svojega, ampak tudi za svobodo slovenskega naroda, v naši sredi prav topla pozdravljamo.

cija se je namerila v severno morje proti »Severni zemlji«, odkriti 1913. leta, ki je bila doslej še premalo raziskana in kjer bo ekspedicija delala preko dve leti. Spomladi, ko se bo vrnil del ekspedicije iz Arktika in ko bo urejeno gradivo, ki ga bodo zbrale, bodo izdelali nove zemljevide za plovo in letalstvo.

Medicinski muzej v Leningradu

Vojški medicinski muzej, ki ga vsejajo v Leningradu, bo edinstvena znanstvena ustanova, ki bo prikazovala delo medicincev na bojnem polju v teku štirih vojnih let. Osojbe muzeja je obiskalo vsa področja sovjetsko-nemške fronte ter zbralo na tisoče zelo dragocenih dokumentov in razstavnih predmetov. V oddelku za patološko anatomijo je zbranih ter razstavljenih okrog 5000 različnih predmetov iz frontnih bolnic. To je najbogatejša zbirka v Evropi, ki kaže najrazličnejše vrste poškodb ter njihove komplikacije. Muzej je zbral tudi pomembno količino vzorcev vojaške medicinske opreme Rdeče armade ter trofeje, zaplenjene sovražniku v bojih, tako kirurške instrumente in različna sredstva za prenašanje, naprave za dezinfekcijo, zdravila itd. Muzej ima okrog 20.000 fotografij, ki prikazujejo vsakodnevno frontno delovanje medicinskih delavcev armade. Zbran je tudi bogat zgodovinski material. Tu so rokopisi slavnega ruskega kirurga Pilova in njegov kirurški instrumentarij ter kopije mnogih pomembnih dokumentov.

Obnova Stalingrada

Komaj ena šestina bivšega Stalingrada je bila obnovljena, toda stalingrajsko prebivalstvo je doseglo dve tretjini predvojnega stanja. Vsak dan prihaja v Stalingrad na stotine ljudi z vseh strani dežele: iz arktičnih področij in sonečne Gruzije, iz baltških republik in z daljnega vzhoda. Nič manj kot polovico prebivalstva je priselkov in ti, ki so živeli tukaj leto ali dve, se imajo že za stare Stalingraščane. Vsakdo se s ponosom imenuje Stalingraščan. Stalingrad nudi sedaj strašno sliko razdejavanja, toda kljub temu, mesto živi. Toda nič več ne vidimo kupov ruševin, ki so jih lizali plameni in preključala svinec in jeklo. Vse so počistili in spravili s poti. V Stalingradu dobimo vtis, ko da bi se ulice vile med samimi ogrodji stavb. Vendar pa se stalingrajske tovarne presenetljivo naglo obnavljajo. V Stalingradu je več delavcev, kot pred vojno. Stalingrad proizvaja danes vse, kar je proizvajal pred vojno in celo več. Proizvaja jeklo in valjano železo, traktorje, ladje in Dieslove motorje, strojno pločevino in izdelane material, konzervirano hrano in usnje, obutev in obleke, lesni material in tako dalje.

Za mlade ljudi, ki so prišli na razvaline stalingrajske tovarne traktorjev, je postalo nesebično delo stvar časti. Obnova te orjaške tovarne je postala znamenita šola, v kateri se je vsak mlad moč naučil dveh strok: zidar in kovač, modeler in monter, tesar in strojnik.

Dnevno prihaja k občinskim in javnim organizacijam na stotine pisem oseb, ki žele priti v to mesto in si ga izbrati za svoj dom. Stalingraščan Ivan Latav piše iz Berlina: »Kmalu nas bodo demobilizirali. Kmalu bomo prišli domov, zahvali rokave in šli na delo. Obnova našega mesta bo šla hitreje.« Nadežda Pušova piše: »Moj soprog je padel v bitki za Stalingrad. Vzdrževati moram tri otroke. Ne poznam Stalingrada, toda od daleč sledim njegovi obnovi, kot rasti ljubljenega otroka. Zelim biti tam, kjer je padel moj soprog.«

Nacist - ekspert o slovenski Koroški za mirovno konferenco

Ob daindvajsetletnici plebiscita, dne 10. oktobra 1942, so imeli koroški nacisti kratko po izselitvi nekaj tisoč koroških Slovencev proslavo plebiscita v Celovcu. Na eni izmed prireditev je nacist Eberhard Kranzmayer, ki bi srčno rad dokazal, da na Koroškem Slovencev sploh nikdar ni bilo in se v tej smeri ubada s koroškimi krajevnimi imeni, proslavljal v svojem govoru delo nacističnega vojnega zločinca Maier-Kaibitscha in dr. Martina Wutteja.

Ni postal teh dveh mož drugega ob drugega brez vzroka. Njuno delo je v resnici zelo ozko povezano. Oba sta se že preko četrtega stoletja roko v roki borila na Koroškem za to, da bi ti prekleto slovenski »čušice« vendarle hoteli izginiti, ali člepa ali zgrda. Maier-Kaibitsch je od koroških bojev v l. 1918—1920 naprej vodil kot odlična oseba nemško raznarodovalno politiko do koroških Slovencev. On je bil tisti, ki je v ozadju odločil o usodi pogojanju za kulturno avtonomijo koroških Slovencev in je znal vedno spretno preprečiti njihov uspeh. Ta položaj si je znal ohraniti tako v času socialno-demokratske Avstrije (najsi so bili v deželi že močnejši socialisti ali Landbund), kakor v času klerofašistične »krišćansko-stanovske« vladavine v Avstriji. Odkrilo pa je nastopil po priključitvi Avstrije k Nemčiji, ko so mu nacistični oblastniki poverili nalogo, da kot poverjenik za manjšine enkrat za vselej »rešite« vprašanje koroških Slovencev. Reševal ga je z izgonom slovenskih voditeljev, z odpravo slovenščine in celo latinške abecede iz ljudskih šol, s spretnim ubijanjem in mrtočenjem slovenskih prosvetnih in gospodarskih organizacij. Med vojsko pa je mislil ta SS-Standartenführer, ki mu je bila po razkosanju Jugoslavije poverjena tudi skrb za »vzdrževanje nemstva« na Gorenjskem, da je prišel njegov čas. Prepovedal je koroškim Slovencev kjer koli — tudi doma — uporabljati materinski jezik, da bi jih zastražil, je dal izseliti več sto najzvednejših slovenskih družin, ker pa tudi s tem ni uspel, je pripravil načrt za izselitev vseh koroških Slovencev v Ukrajino, pri čemer ga je zmotil le zmagoviti pohod Rdeče armade od stalingrajske zmage naprej.

To, kar je pomenil za koroške Slovence Maier-Kaibitsch kot politik, to je pomenil zanje dr. Martin Wutte kot publicist. Ta strastni vsenemški agitator je »znanstveno« utemeljeval in branil pred široko javnostjo vsak protislovenski ukrep, kadar ga že ni sam v svojih delih pred tem zahteval. Pobjital je vsako, še tako skromno slovensko zahtevo, neprestano zastiral oboje med vladajočimi krogi in slovensko manjšino v Avstriji. Iz njegovih »znanstvenih« razprav in časopisnih člankov bi se mogla napisati skoraj cela žalostna slovenska usoda v zadnjih petindvajsetih letih na Koroškem.

Začel je s tem še kot gimnazijski profesor, ko je l. 1906. v posebni razpravi dokazoval, kako srčno radi bi koroški Slovenci postali Nemci in kako velika je nemška dobrota, ko s svojo »pomočjo« — ki pa po njegovem seveda nikakor ni bila nasilna! — pomagajo Slovencev višje germanske »kulture«. Ker pa Slovenci s pomočjo le niso bili zadovoljni in se jim je l. 1913. izvil obupen klic po osvoboditvi iz srčnih razmer v »koroškem vilajetu«, je bil spel poglaviti sodelavec pri knjigi, s katero so koroški Nemci hoteli zakriti resnično stanje in so zato zagovarjali pomenčjenje Slovencev v šoli, odpravo slovenščine kot uradnega jezika, aretacije Slovencev zato, ker so slovensko nagovarjali uradne osebe, in druga podobna »priznanja« osnovnih človeških pravic.

Utravistične šole, eno najučinkovitejših sredstev za germanizacijo koroških Slovencev, je še prav posebej zagovarjal leta 1919., ko je kot ekspert na mirovni konferenci v Parizu in pozneje kot publicist v času plebiscitnega boja sepralil svet z dokazovanjem, da je vendar na Koroškem najlepše sožitje med Nemci in Slovenci in da koroški Slovenci vendar ničesar bolj ne žele, kakor ostati pod nemškimi škornjem.

Obljube vseh koroških strank v času pred plebiscitom, da bodo koroškimi Slovencev v nemški Avstriji zagotovljene iste kulturne in organizacijske pravice kot njenim nemškimi državljanom, je Martin Wutte podpiral prav na poseben način. L. 1925. je v posebni brošuri o Koroški gledal in razlagal izredno že v tem, da so si koroški Slovenci obnovili svojo politično organizacijo, da so volili v deželni zbor slovenske kandidatel namesto nemških, izredno mu je bila slovenska Prosvetna zveza s svojimi igrami in pesmični zbori, izredno slovenske za druge in hranilnice. Proti vsemu temu je klical na boj avstrijske Nemece v tej brošuri, ki mu jo je založilo nemško vojno društvo Südmark. Prav tako je v tej brošuri že odločno in jasno agitiral za to, naj se Avstrija vendar čim prej združi s Nemčijo v isto državo, za tisti, ki je prinesel Avstrijem toliko zlega. Kjer je le mogel, je bil v svojih delih Jugoslavijo, trdil, da Slovenci l. 1918. niso imeli pravice, da bi se odcepili od Avstrije, hujskjal proti tistim koroškimi Slovencev, ki so ob plebiscitu hoteli ostati združeni s svojimi brati južno od Karavank, in zastiral avstrijsko-jugoslovanske odnose s hujskanjem, da je treba Mežiško dolino pridružiti nazaj k Koroški.

Da bi spravil s polji vsaj eno oviro pri nasilni germanizaciji koroških Slovencev, je ob desettletnici plebiscita, l. 1930., naenkrat odkril, da velika večina koroških Slovencev sploh niso Slovenci, marveč samo »Vindišarje«. Ali sicer res govori koroški slovenski dialekt, pa so kljub temu v resnici Nemci. Pomagati Nemcem, da spoznajo svoj narodni jezik, to je pa menda Nemcem vendarle dovoljeno! To je bilo geslo, ki so ga koroški nacisti odlej vedno uporabljali — in žal, ne le oni.

Ustvaril ga je Martin Wutte, ki je s tem opravičeval premnoga nasilja nad Slovenci.

Ko so leta 1931. razkrili koroški Slovenci pred svetom, kakšne so razmere na Koroškem in zakaj so propadla pogajanja za kulturno avtonomijo, je moral seveda spet prihiti na pomoč Martin Wutte in lagati, da vse to vendar ni res, da so slabega stanja na Koroškem krivi pač Slovenci, ker hočejo imeti svoje slovenske šole, svoje prosvetne in druge organizacije, ker iščejo stike z ostalimi Slovenci v Jugoslaviji, skratka, ker hočejo ostati Slovenci in se nečjejo spreobrniti v »Vindišarje«. Podobno je sodeloval tudi pri poznejših bliatjenj koroških Slovencev, pri delu nacista Miltschinskega in pri Heimabundovi publikaciji l. 1933., ki sta obe zahtevali za Nemece pravice, da smejo pomagati »Vindišarjema«, da se čim prej tudi jezikovno spoje z ostalimi Nemci, zanikala pa sta Slovencev vsakršno pravico, da bi smeli kulturno ali drugače pritegovati k sodelovanju ta »srednji element«. Puslile »Vindišarje« pri miru, brez tega ni sporazuma, to je bila osnovna zahteva vseh teh publikacij, pri katerih je igral Martin Wutte važno vlogo.

Med najhujšimi nasilstvi nad koroškimi Slovenci so bila ljudska štetja, elasti po vojni, v avstrijski republiki, ki so imela en sam namen — skriti pred svetom eksistenco slovenske manjšine na Koroškem. Ze dolgo pred štetjem so izšla navodila, koliko Slovencev se sme naštetih pri štetju in so jih pač samo toliko našeli. Saj so bili vendar volilni komisarji, nosilci nacizma med Avstriji, ljudskobolstični učitelji. V ozadju je pa stala nacistična vsenemška organizacija pod Maier-Kaibitschevim vodstvom, Heimabund, ki je skrbelo za »varstvo nemstva« v južnem, slovenskem delu dežele. Wutteju je bila v tem postu poverjena važna naloga, da brani pred svetom verodostojnost teh statistik. In to je tudi delal brez ozira na svojo znanstveno čast in svojo doktorsko prisego. Ko je bilo l. 1923. naštetih le okrog 40 % resnišnega števila koroških Slovencev in ko se je celo po uradni statistiki zmanjšalo njihovo število v 13 letih skoraj za 50 %, je hitro in jasno s najneverjetnejšimi izmišljotinami, ki so potem krožile v dnevnem časopisu in v bojnih protislovenskih brošurah, dokazal, da drugače vendar ni mogoče in da število ustreza vendar resnici. Pozneje pa ga je celo nacistična statistika postavila na laž za skoraj 10.00 ljudi in s tem razkrinkala njegovo laži in znanstveno vrednost. Ko že ni bilo mogoče več drugega zakriti germanizatoričnega nasilja nad koroškimi Slovenci, je posegel v letu 1938. po persusu spet on in spet popolnoma »znanstveno« dokazal, da je glavni vzrok upadanja števila koroških Slovencev vendar popolnoma jasan: koroški Slovenci namreč izumirajo, nasilna germanizacija pri njih vendar niti potrebna ni! Seveda so tudi njegovi znanstveni dokazi za to trditel dokazi »posebne sorte«, prav cvet nacistične znanosti.

Wutte, ki je propagiral »anšlus« že od nastanka avstrijske republike naprej, je že od začetka tridesetih let poudarjal, da je edini, ki ga bo izvedel, Adolf Hitler. Ze odlej je s svojimi članki o koroških Slovencih in o Mežiški dolini sodeloval pri nacističnih nemških revijah in publikacijah. Odkar pa je bil »anšlus« v resnici izveden, pa se je ves razbohnil. V 70 strani dolgem članku je razkril, kako je vsenemška miselnost na Koroškem vedno švela od bojev z Napoleonom naprej, in sicer v vsej Avstriji, prav na Koroškem najmočnejše (Carinthia I 1940). Razkril je, da so tudi za bojem za Koroško v l. 1918—1920 stali v ozadju nacistični elementi, ki so se na koroški meji borili za mejo bodoče Hitlerjeve Nemčije. In ob nacističnem napadu na Jugoslavijo in ob njenem razkosanju je zavriskalo njegovo staro srce. Ne le, da je bila priključena Koroški Mežiška dolina, tudi Gorenjska je prišla k njej. »Hitlerjevo državniški genije« je omogočil združenje Avstrije z Nemčijo, nacizem odpihnil »izdajalsko avstrijsko vladno«, Koroška združena s priključitvijo Mežiške doline in razširjena z Gorenjsko, po delu našega Führerja za vedno osvobodjena grozeče jugoslovanske nevarnosti«, to so Wuttejeve sodbje o Hitlerjevih vojnih zločinih. Takoj po začetku slovenske tragedije na Gorenjskem, med izseljevanjem in streljanjem talcev, je v obsežnih razpravah v Carinthiji in v posebni knjigi Oberkrain dokazoval, da je tudi to že od pamtevke nemška dežela, ki so jo imeli Nemci torej pravico pridružiti k svojemu rajhu. Kot na Koroškem je tudi tu njegovo delo v najožji zvezi s Kaibitschevim, ki je v tem času dal preiskati rasno sestavo Gorenjscev, v kolikor je sposobna za prevzem v nemški narod.

Za vse to delo je bilo seveda treba tudi kakšne nagrade. In res, leta 1942. je nacistični zločinec koroški Gauleiter dr. Rainer dal pred plebiscitno proslavo po neposrednem Hitlerjevem navodilu iniciativno, naj se ustanovi posebno koroško znanstveno društvo, ki bo podeljevalo za posebne znanstvene zasluge tudi posebne nagrade. Taka nacistična nagrada za uspehe iz zgodovine je dobila celo ime Martin-Wutte-Preis! Menda je to dovolj jasan dokaz, kam je Martin Wutte spal in kam spada danes!

No in kot prvi je dobil 10. oktobra 1942. to »znanstveno nagrado« gauleiterja nacistične stranke na Koroškem kot prav posebno odlikovanje Martin Wutte sam. Rainer je ob tej podelitvi izjavil, da je naj bi Martin Wutte »ozor za znanstveno delo in predvsem za osebo življenja« vseh članov nacističnega koroškega znanstvenega društva. Martin Wutte pa je odgovoril, da je srečen, ker povtva usoda Koroške in Gorenjske v rokah nacistov. Teh zločincev, ki so par mesecev pred tem izselili nekaj tisoč Slovencev iz njihove domovine samo zaradi enega »zločina«, ker so bili zavedni Slovenci in antifašisti. »Zaključil je s Heil! koroški domovini, njenemu vodstvu in Führeru kot varuhu in osobodilcu Koroške.« (Kärntner Zeitung 12. X. 1942.)

Prav ob tem času je Martin Wutte še enkrat zavrgel svojo znanstveno čast. Se liste resne ugotovitve, do katerih je prišel v svoji prvi razpravi o narodnostnem položaju na Koroškem v Carinthiji leta 1906., je brez vsakega znanstvenega razloga zavrgel in svoje takratne trditve spustil na glavo. Tudi to je značilen primer nacistične znanosti. Dr. Nevola je ob prilikih šolske rasprave na Koroškem izjavil, da je največja rak-rana vsega koroškega šolstva v popolnem potvarjanju zgodovine in njenega pouka. Rekel je, da je potvarjenja do neverjetne mere. Tisti, ki je usmerjal vse zgodovinsko delo na Koroškem, pa je prav Martin Wutte. On je neposredni oče cele vrste zgodovinskih potvorb, ki so zastirale sožitje v deželi.

Toda istočasno, ko »grme« severno od Karavank proti nacizmu, istočasno ko posamezniki na Dunaju izjavljajo, da je Koroška kot prva avstrijska dežela že popolnoma očiščena nacističnih elementov, istočasno prihaja z Dunaja vest, da je nacistični odlikovaneec dr. Martin Wutte, ki je osebno odgovoren za veliko mero zatiranja koroških Slovencev, ki je ponovno izrazil svoje zadovoljstvo ob usodi koroških in gorenjskih Slovencev med sanjanju vojno, imenovan za izvedenca o slovenski Koroški na mirovni konferenci.

Utravistične šole, eno najučinkovitejših sredstev za germanizacijo koroških Slovencev, je še prav posebej zagovarjal leta 1919., ko je kot ekspert na mirovni konferenci v Parizu in pozneje kot publicist v času plebiscitnega boja sepralil svet z dokazovanjem, da je vendar na Koroškem najlepše sožitje med Nemci in Slovenci in da koroški Slovenci vendar ničesar bolj ne žele, kakor ostati pod nemškimi škornjem.

Obljube vseh koroških strank v času pred plebiscitom, da bodo koroškimi Slovencev v nemški Avstriji zagotovljene iste kulturne in organizacijske pravice kot njenim nemškimi državljanom, je Martin Wutte podpiral prav na poseben način. L. 1925. je v posebni brošuri o Koroški gledal in razlagal izredno že v tem, da so si koroški Slovenci obnovili svojo politično organizacijo, da so volili v deželni zbor slovenske kandidatel namesto nemških, izredno mu je bila slovenska Prosvetna zveza s svojimi igrami in pesmični zbori, izredno slovenske za druge in hranilnice. Proti vsemu temu je klical na boj avstrijske Nemece v tej brošuri, ki mu jo je založilo nemško vojno društvo Südmark. Prav tako je v tej brošuri že odločno in jasno agitiral za to, naj se Avstrija vendar čim prej združi s Nemčijo v isto državo, za tisti, ki je prinesel Avstrijem toliko zlega. Kjer je le mogel, je bil v svojih delih Jugoslavijo, trdil, da Slovenci l. 1918. niso imeli pravice, da bi se odcepili od Avstrije, hujskjal proti tistim koroškimi Slovencev, ki so ob plebiscitu hoteli ostati združeni s svojimi brati južno od Karavank, in zastiral avstrijsko-jugoslovanske odnose s hujskanjem, da je treba Mežiško dolino pridružiti nazaj k Koroški.

lični elementi, ki so se na koroški meji borili za mejo bodoče Hitlerjeve Nemčije. In ob nacističnem napadu na Jugoslavijo in ob njenem razkosanju je zavriskalo njegovo staro srce. Ne le, da je bila priključena Koroški Mežiška dolina, tudi Gorenjska je prišla k njej. »Hitlerjevo državniški genije« je omogočil združenje Avstrije z Nemčijo, nacizem odpihnil »izdajalsko avstrijsko vladno«, Koroška združena s priključitvijo Mežiške doline in razširjena z Gorenjsko, po delu našega Führerja za vedno osvobodjena grozeče jugoslovanske nevarnosti«, to so Wuttejeve sodbje o Hitlerjevih vojnih zločinih. Takoj po začetku slovenske tragedije na Gorenjskem, med izseljevanjem in streljanjem talcev, je v obsežnih razpravah v Carinthiji in v posebni knjigi Oberkrain dokazoval, da je tudi to že od pamtevke nemška dežela, ki so jo imeli Nemci torej pravico pridružiti k svojemu rajhu. Kot na Koroškem je tudi tu njegovo delo v najožji zvezi s Kaibitschevim, ki je v tem času dal preiskati rasno sestavo Gorenjscev, v kolikor je sposobna za prevzem v nemški narod.

Za vse to delo je bilo seveda treba tudi kakšne nagrade. In res, leta 1942. je nacistični zločinec koroški Gauleiter dr. Rainer dal pred plebiscitno proslavo po neposrednem Hitlerjevem navodilu iniciativno, naj se ustanovi posebno koroško znanstveno društvo, ki bo podeljevalo za posebne znanstvene zasluge tudi posebne nagrade. Taka nacistična nagrada za uspehe iz zgodovine je dobila celo ime Martin-Wutte-Preis! Menda je to dovolj jasan dokaz, kam je Martin Wutte spal in kam spada danes!

No in kot prvi je dobil 10. oktobra 1942. to »znanstveno nagrado« gauleiterja nacistične stranke na Koroškem kot prav posebno odlikovanje Martin Wutte sam. Rainer je ob tej podelitvi izjavil, da je naj bi Martin Wutte »ozor za znanstveno delo in predvsem za osebo življenja« vseh članov nacističnega koroškega znanstvenega društva. Martin Wutte pa je odgovoril, da je srečen, ker povtva usoda Koroške in Gorenjske v rokah nacistov. Teh zločincev, ki so par mesecev pred tem izselili nekaj tisoč Slovencev iz njihove domovine samo zaradi enega »zločina«, ker so bili zavedni Slovenci in antifašisti. »Zaključil je s Heil! koroški domovini, njenemu vodstvu in Führeru kot varuhu in osobodilcu Koroške.« (Kärntner Zeitung 12. X. 1942.)

Prav ob tem času je Martin Wutte še enkrat zavrgel svojo znanstveno čast. Se liste resne ugotovitve, do katerih je prišel v svoji prvi razpravi o narodnostnem položaju na Koroškem v Carinthiji leta 1906., je brez vsakega znanstvenega razloga zavrgel in svoje takratne trditve spustil na glavo. Tudi to je značilen primer nacistične znanosti. Dr. Nevola je ob prilikih šolske rasprave na Koroškem izjavil, da je največja rak-rana vsega koroškega šolstva v popolnem potvarjanju zgodovine in njenega pouka. Rekel je, da je potvarjenja do neverjetne mere. Tisti, ki je usmerjal vse zgodovinsko delo na Koroškem, pa je prav Martin Wutte. On je neposredni oče cele vrste zgodovinskih potvorb, ki so zastirale sožitje v deželi.

Toda istočasno, ko »grme« severno od Karavank proti nacizmu, istočasno ko posamezniki na Dunaju izjavljajo, da je Koroška kot prva avstrijska dežela že popolnoma očiščena nacističnih elementov, istočasno prihaja z Dunaja vest, da je nacistični odlikovaneec dr. Martin Wutte, ki je osebno odgovoren za veliko mero zatiranja koroških Slovencev, ki je ponovno izrazil svoje zadovoljstvo ob usodi koroških in gorenjskih Slovencev med sanjanju vojno, imenovan za izvedenca o slovenski Koroški na mirovni konferenci.

Njihova dejanja jih obtožujejo

V naslednjem pričbujejo iz brošure M. Barjanskega »Barjanski puntarjke«, ki bo v kratkem izšla, resnični dokument, ki govori o enem izmed mnogih domobranskih zločinov nad barjanskim ljudstvom.

Vrbljenje, vasica tik ob vzhodu Krima, je mirno snivala v januarjski noči 1944. Prihrumeli so beli, obkolili vas v naglici, boječ se partizanov, ugrabili enajst žrtev, jih vlekli v barjansko šolo in nato v grad Lisčje. Kaj so jim zgodilo s temi žrtvami, bi ostalo zakrito, če ne bi v zadnjem trenutku pobegnila enajsta žrtev, ki nam je izpovedala tole: V četrtek, 27. januarja 1944., v večernem mraku so domobranci obkolili hiše partizanov v Vrbljenju. Tudi k nam je prišel eden, ki ga nisem poznala; hiša pa je bila obkoljena. Mislija sem, da bo vprašal po bratu, toda zahteval je mene. Takoj sem morala biti oblečena in niti rokavic mi ni pustil vzeti s seboj. Ker sem vedela, kaj delajo domobranci s sorodniki partizanov, sem bila takoj prepričana, da me bodo ubili. Z žalostjo v srcu sem se poslovila od svoje stare mame, ki je ostala sama. Zelo sem se začudila, ko so me priveli k ostalim, ki so bili tako kot jaz že naprej obsojeni na smrt. Bilo nas je osem. Furlan Martin, najbrdnjejši kmet v vasi, njegova sestra Pavla, Kocjanovi, Micka in Lojzka, Štrumbelj Franca, mati osemih otrok, oče jim je umrl v internaciji, Lisica Ivana, hči dobre in poštena družine, Tekavčeva Micka, mati šestletnega fantička in jaz. Dobro so nas zastražili in nas z vso naglico gonili čez polja proti šoli na Barju, kajti zelo so se bali, da ne bi bili napadeni. Ostali so se tolžili, da nas bodo poslali v Nemčijo in niso verjeli, da bi nas pobili, ko nam vendar nimajo ničesar drugega očitati kot

to, da so naši svojci pri partizanih, saj tudi partizani ne pobijajo družin domobrancev. Jaz pa sem jim rekla: »Pobili nas bodo!« Med domobranci, ki so nas gonili, sem spoznala Požarjevega iz Strahomerja, ki nam je vso pot grozil s puškinim kopitom in zmerjal s prokletimi k... Oblakov iz Vrbljenja tudi ni hotel zaostajati za Požarjevimi. Zraven je bil Anzeljevcev iz Vrbljenja, ki nas pa ni pretepal, niti zasramoval. Prignali so nas do barjanske šole, kjer nam je prišel nasproti sam Skalar. Povprašal je vsakogar posebej in z velikim užitekno ugotovil, da smo samo znana imena.

Štrumbelja je prosila Požarjevega, naj prosi zanjo, on pa se je zadržal nanjo: »Marš, prokleta k... stara.« Iz Mokarjeve trgovine so pripeljali še tri bile so Jankovičeva Pavla, potem žena Škrabovca Toneta, ki so ga domobranci že ubili v Kosterjevici gošči. Franca, mati dveh otrok, enega šest let in enega deset mesecev starega, in njena sestra Mimi, vse iz Tomišlja. Potem so nas vse skupaj odpeljali na Peruzzijevo cesto, pri šolskem vrtu pa nam je sam Skalar povezal roke na hrbtu in po tri, enega poleg drugega. Medtem nam je s satanskim glasom zgovoril: »Zdaj je konec vaših nortčij enkrat za vselej! Meni itak nimajo kaj ubiti. Če pa sam padem, pa nič zato.« Ko je povezal Furlana Martina in Jankovičeva Pavlo, je dejal: »Sta mislija, da vaju bo zvezal duhovnik, pa vaju bom kar jaz!« Gnali so nas proti Rudniku. Ko pa smo prišli čez iški most, se je Martin odtrgal in hotel pobegniti, toda takoj je padel, zadet od krogle. Navtili so nanj, ker pa ni mogel stati, so ga zbili s kopiti, nato pa je Oblakov vzletel nekomu trojnicu in prečeslaval mogoče že mrtvega Martina.

Gonili so nas skozi Rudnik, Lavrico in Škofljico v grad Lisčje. Vso

Izidi volitev v krajevne NOO

NOVOMEŠKO OKROŽJE

Okraj Novo mesto			
Kraj	vol. upr.	glasovalo	v %
Harinja vas	166	164	98.7
Bela Cerkev	178	171	96.1
Družinska vas	205	205	100
Grmovlje	163	155	95.1
Stara vas	138	133	96.4
Škocjan	280	204	72.8
Stara Buča	155	132	85.2
Dol. Dole	136	111	81.6
Vinica	126	95	75.4
Šmarjeta Toplice	211	161	76.3
Trška gora	169	168	90.4
Stopiče	251	242	96.4
Vel. Slatnik	274	268	97.8
Vavta vas	324	314	96.9
Podgrad	204	204	100
Suhadol	144	142	98.6
Dolž	168	132	78.6

Okraj Velike Lašče			
Kraj	vol. upr.	glasovalo	v %
Turjak	264	264	100
Bruhauja vas	173	173	100
Mali Osolnik	190	190	100
Zagorica	246	246	100
Rašica	132	132	100
Ponikve	225	225	100
Karlova	257	257	100

Okraj Trebnje

Kraj	vol. upr.	glasovalo	v %
Moravče	281	281	100
Sv. Križ pri Litiji	271	271	100
Selo-Tihoboj	198	198	100
Sevnica	134	134	100
Obla gorica	100	100	100
Male Dole	157	157	100
Zagorica	220	220	100
Knežja vas	129	129	100
Korito	75	75	100

CELJSKO OKROŽJE

Okraj Šoštanj			
Kraj	vol. upr.	glasovalo	v %
Šmartno ob Paki	648	598	92.28
Gorenje	399	334	83.7
Bele vode	195	195	100
Topolšiča	622	595	95.06
Ravne	425	422	99.06
Skale	463	459	99.14
Lukovica	313	304	97.20
Plešivec	231	231	100

Povprečen volilni rezultat 95.8%

Okraj Trbovlje			
Kraj	vol. upr.	glasovalo	v %
Kolovrat	158	158	100
Mlinše	404	404	100

Povprečen volilni rezultat 100%

Pobijanje nepismenosti v Beogradu

Pri popisovanju nepismenih, ki so ga izvedli predstavniki naše prosvetne oblasti, se je v Beogradu prijavilo 4000 nepismenih. Zaradi tega se je poleg drugih najbolj pereh nalog pričelo z množičnim delom za pobijanje nepismenosti in s splošnim prosvetnim delom. Ze takoj spetka so naše prosvetne oblasti pri akciji za ljudsko izobrazbo našle pomoč učiteljev, a bili so tudi primeri, da so se javljali tudi nestrokovnjaki, zlasti iz vrst mladine. Od decembra 1944 do maja t. l. je bilo v Beogradu osnovanih 36 nižjih prosvetnih tečajev za pobijanje nepismenosti, ki jih je obiskovalo 780 tečajnikov. Od maja t. l. do julija je bilo osnovanih 31 tečajev s 647 tečajniki, med tem ko je bilo v začetku avgusta odprtih še 26 tečajev s 489 tečajniki. V teku kampanje za pobijanje nepismenosti in širjenje izobrazbe se stalno odpirajo novi tečaji. V vsaki tovarni, podjetju in ustanovi se ob vsej pomoči sindikalnih organizacij in ljudske fronte vodi borba za nepismenostjo.

Večina tečajnikov so žene in starejši ljudje. Tudi mladina, ki so ji težki pogoji življenja onemogočili šolanje, je vmes. Nižji prosvetni tečaj pri Zveznem ministrstvu za promet in pri Glavni upravi državnih železnic obiskuje 22 žena. To so snažilke, stare, od dela zgrbljene žene. Vse so leta in leta delale kot služkinje in nikoli se niso mogle razviti, ker niso bile pismene. V prostorni pisarni so postavljene klopi. Starke mimo sede in pišejo v svoje zvezke drugo za drugo črko — lj. Učenje jim gre počasi naprej, toda one trmasto vadijo črke, jih vezejo v zloge in slovkujejo, spetka nekoliko sramežljivo, polagoma pa jim zlogovanje postaja samo po sebi razumljivo.

V drugi klopi, takoj ob kraju, sedi siva, uvela žena. Pred drobne oči je stavila naočnike. Nekam hitro in nemirno je pisala, brisala in gledala, če je lepo napisano. Vsega skupaj so bile štiri črke — Tito. Starika nam je pokazala svoje delo in vsa smehljajoča in radostna gledala tudi nam, kaj je napisala. To veselje in vznemirjenost ima lahko samo človek, ki pozna vrednost učenja. 60letna Kosmajka Mirjana Miljutinovič se je odločila, da se v sedmem desetletju svojega življenja nauči čitati in pisati. »Doslje sem bila slepa. Človek se ne more nikamor obrniti in ne more ničesar začeti, če je nepismen. Zato se bom vsaj sedaj naučila, kar sem zamudila v prejšnjem življenju.«

Savka Dimitrijevič je stara delavka iz Niša. Na ta tečaj je prišla, ne da bi poznala eno samo črko, brez vsakega pojma o glasu, besedi in številki. »Šla sem na tečaj z željo, da se naučim in da bom mogla nekoč sama čitati časopise, imena ulic, lepake in naslove tvrdke in da sama napišem sinu pismo. Toda na tistem me je mučil strah, da je že prepozno, da sem prestara in da to ne bo šlo v mojo glavo. Toda zdaj, — dobro gre.« In Savka Dimitrijevič počasi prebrala besedilo iz abecednika. Vsa srečna je, da je to resnica in da zna res brati.

Petdesetletna Marija Kalabič se je rodila in je živila vedno v Beogradu, pa nikoli ni hodila v šolo. Od mladih nog je morala delati. »Ko so me zavedle lepe in pisane slike v knjigah neke gospe, mi pot so nas sramotili na vse mogoče načine, vsaka druga beseda je bila: »Proklete k...« ter nam grozili s streljanjem in s kopiti. V gradu so nas peljali v kapelo, kjer so nam odvezali vezi in nas je duhovnik spovedal. Ko pa smo zaprosile za sveto objajilo, so nam grobo odklonili, češ: »Kaj vam je to potrebno! Mlad domobranec nam je tibo dejal: »Ne morem vam nič pomagati, saj so vas domači pripeljali in obsodili.« Z grozo v očeh smo se spraševale, ali bodo naše žrtve masčevane? Ura je bila ena čez polnoč. Spet so nas povežali, odgnali ven in nas postavili k zidu

Jernejeva sobota v Mokronogu

Po dolgih štirih letih terorja in uničevanja, se spet obnavlja naša domovina. Iz nerednega, neurejenega prehajamo v normalno življenje. Obnavljajo se domovi, tovarne, uveljavljajo se spet stari običaji. Sent Jernejeva sobota je spet po starem običaju v Mokronogu semanji dan.

Sredi ruševin, ki so posledice bombardiranja, se zbirajo gruče ljudi. Kmetje, s cigarami v ustih, v škornjih, ki diha iz njih vonj zemlje, gnoja in trav, kmetice zarjavelih, izdelanih obrazov, v belih rutah, z jerbasi pod roko, se pogovarjajo o cenah živine in prešičkov. Živine ni dosti na trgu, prešičkov je več.

Vse je prišlo bolj opazovat kot kupovat. »Na Veseli gori bo semenj že bolj živahen. Saj še navajeni nismo več semenjev, ko jih pa toliko časa ni bilo!« se pogovarjajo kmetje. Toda kljub vsemu temu je semenj še kar precej živahen. Ze samo misel, da so svobodni, da je kmet sam svoj gospod, da ni več predmet izkoriščanja enemu ali drugemu, da se lahko mirno pogovarja o živini, letini in vremenu, je lepa.

Zenske se gnetejo okoli stojnic z lončeno posodo. Vse jo imajo že izrabljeno in pobito. Treba je spet kaj nakupiti.

Partizan, kmečki fant, je skupaj z očetom prignat junčka na sejem. Malo nerodno mu je, ko drži mesto puške »strik« v roki. Toda vsa nerodnost kmalu izgine. Kmet je kljub temu, da je bil tri leta partizan in je gonil mesto volov švabe in belogardiste pred seboj, kljub temu, da je prehodil »pol sveta« in spoznal vse mogoče, je ostal sin zemlje, ki jo je obdeloval in ki ga je vzgojila in redila. Glasno pomaga barantati očetu in z večjim očesom ocenjuje žival.

Vse je prav tako, kot je bilo včasih, a vendar popolnoma drugače. Na sejmišču ni več mešetarjev, ki bi odirali kmeta. Živino ocenjuje komisija in kontrolira, da se vrši vse, kot je prav.

Pod lipo pri Jeriču pijejo »likof«. To mora biti. Kozarci se praznijo na dobro zdravje. Pogovori ljudi pod lipo niso težki in moreči. V vseh ljudeh se odraža volja do dela, vera v lepše dni.

»Bo že šlo! Bo že! Saj mora iti! Samo da je konec enkrat in da je tako!« V. B.

Obnova težko poškodovane rečne industrije

Po osvoboditvi Reke so mestne narodne oblasti pristopile k splošnemu obnovljanju težko poškodovane industrije. Z naporom delavcev in inženirjev so bili doseženi vidni rezultati. V zelo kratkem času je bila popravljena delno poškodovana vodovodna mreža. Termoelektrična centrala je tudi že začela delati. Električna mreža, ki je bila pri bombardiranjih zelo poškodovana, je v popolnem redu in tramvajski promet je že vzpostavljen po vseh mestnih ulicah. V celoti so osposobljene livarne in mehanične delavnice Skul in Kusar.

Del industrijskih podjetij je zaradi bombardiranja in razstreljanja težko poškodovan in popravilo teh bo trajalo dalj časa. Tako je rafinerija mineralnih olj, ki je bila eno največjih podjetij te vrste v Evropi, bila težko prizadeta pri bombardiranju in razstreljevanjem posameznih tovarniških naprav. Posebno so bile poškodovane velike cisterne. Danes dela ta rafinerija z zelo omejeno kapaciteto, poleg tega pa ji primanjkuje tudi surovin. Prav tako je znatno poškodovana tovarna torpedov. Po mnenju strokovnjakov bodo popravilni stroje te tovarne leto dni, ker razpolaga le s petino preostalih strojev. Tovarna sedaj proizvaja poljedelske in gozdarske priprave, kompresorje in delno tudi Dieslove motorje.

Pred reško industrijo se postavljajo mnogi problemi, posebno pa vprašanje surovin in financiranje podjetij. Prav tako je treba do jeseni popraviti zgradbe, da bi bili stroji pod streho ter zbrati vse stroje, ki so bili odpeljani iz tovarne, da bi tako mogle tovarne čimprej začeti z rednim delom. V ta namen je že odobren kredit v znesku 10.000.000 lir.

meznih tovarniških naprav. Posebno so bile poškodovane velike cisterne. Danes dela ta rafinerija z zelo omejeno kapaciteto, poleg tega pa ji primanjkuje tudi surovin. Prav tako je znatno poškodovana tovarna torpedov. Po mnenju strokovnjakov bodo popravilni stroje te tovarne leto dni, ker razpolaga le s petino preostalih strojev. Tovarna sedaj proizvaja poljedelske in gozdarske priprave, kompresorje in delno tudi Dieslove motorje.

Pred reško industrijo se postavljajo mnogi problemi, posebno pa vprašanje surovin in financiranje podjetij. Prav tako je treba do jeseni popraviti zgradbe, da bi bili stroji pod streho ter zbrati vse stroje, ki so bili odpeljani iz tovarne, da bi tako mogle tovarne čimprej začeti z rednim delom. V ta namen je že odobren kredit v znesku 10.000.000 lir.

Zbor harmonikarjev »Zvuk« v Ljubljani

Te dni gostuje v Ljubljani zbor harmonikarjev »Zvuk« iz Beograda, ki je v petek priredil v dvorani na Taboru pod vodstvom Albina Fakina svoj prvi veliki harmonikarski koncert. Nastopil je tudi v narodnih nošah z zbornim in solopetjem srbskih narodnih in izbranih partizanskih pesmi. Prihodnji teden bodo beogradske harmonikarji nastopali po Gorenskem, v Kranju, na Jesenicah in na

Bledu. V ponedeljek ob 20 bodo zaključili svoje gostovanje v Ljubljani s koncertom v veliki unionski dvorani. Predprodaja vstopnic bo v knjigarni Glasbene maticice. Čisti dobiček je beogradske harmonikarske zbor »Zvuk« namenil za pomoč osirotelim otrokom. S številnim obiskom podprimo lep primer globokega socialnega čuta naših bratov iz Srbije do osirotele slovenske dece.

Razmere v goriški civilni bolnišnici

»Primorski dnevnik« poroča v svoji četrtkovi številki naslednjo vest o razmerah v civilni bolnici v Gorici.

Civilna bolnica v Gorici je fašistično gnezdo, ki je sedaj na novo obnovljeno za ukinitvijo upravnega sveta in predsednika, ki ga je imenovala Jugoslovanska narodna oblast po osvoboditvi z nalogo, da normalizira obupno stanje v bolnišnici ter jo očisti vseh fašističnih elementov in prične z rednim upravljanjem. Energična uprava je naletela na nerazumevanje pri anglo-ameriški vojni upravi. Zavezniška vojna uprava je šla mimo dokazov o fašističnem delovanju funkcionarjev v bolnici in imenovala v upravo inž. Del Nerija in grofa prof. Bellavita, ki sta bila že prej v službi nemške okupacijske oblasti. Prvi je zagrizen fašist,

komandant goriških gasilcev, ki ga je anglo-ameriška oblast kljub protestom gasilcev zopet imenovala za vodjo gasilcev in obenem za predsednika bolnice. Drugi kolaboracionist in fašist pa je zdravstveni vodja bolnice. Njima so se pridružili sledeči: dr. Osvaldo, zagrizen fašist in afriški protovoljec, ekonom Zanella, skvadrist in udeleženec »pohoda na Rime«, cavaliere, ki ga je zavezniška oblast izpustila iz zapora po odhodu jugoslovanske vojske, dalje znani profesor Susio, ki je bil pod nemško okupacijo župan, dr. Bader, skvadrist in udeleženec »pohoda na Rime«, tajnik fašistične visokošolske mladine (GUF) in drugi. Vsi ti so kljub dokumentom o njihovi preteklosti, ki jih ima okupacijska komisija, ostali na svojih položajih.

Mali Joško

Mali Joško ima komaj tri leta, pa je že okusil bedo in pomanjkanje. Nikdar v življenju mu prav za prav še ni bilo dobro. Njegov oče je bil trgovski sluga in je le slabo zaslužil, saj so doslej vse ljudi, ki so si služili kruh z delom svojih rok, le slabo plačevali. Joškova mama je opravljala službo hišnice, da so doma vsaj kolikor toliko lahko živeli.

Joško Hlebce

Pa je prišel okupator. Podivjani Nemci so prišli v Ljubljano in odpeljali očeta v internacijo. Tedaj je postalo življenje za Joška in njegovo mater še težje. Strašno bi morala stradati, če ne bi Osvobodilna fronta v Ljubljani dajala podpore materi An-

toniji ves čas okupacije. Tako je preživljala sebe in sina.

Danes živi Joško in njegova mama zelo težko. Očeka je tik pred osvoboditvijo, 1. maja, radi mučenja, stradanja in vsega hudega v Mauthausnu umrl. Joško je postal sirota. Nikoli ne bo poznal svojega dobrega očeta. Njegova mama je zaradi pomanjkanja, še bolj pa zaradi nenehne žalosti in zaradi težkega življenja živčno zelo bolna. Zato bomo v dnevih nabiralne akcije za sirote mislili tudi na triletnega Joška Hlebca iz Ljubljane.

Jugoslavija zahteva izročitev Hansa Emin el Huseina

Beograd, 25. avg. (Tanjug) Agencija Reuter poroča: Državna komisija za vojne zločine potrjuje vest, da je jugoslovanska vlada zahtevala da ji zavezniške vlade izročijo Emin el Huseina, bivšega velikega muftija jeruzalemskega kot vojnega zločinca. Trdijo, da je mufti obiskal Bosno v času osne okupacije in imel nekaj konferenc z bosanskimi mušlimanskimi vodji ter organiziral »Hansi SS-divizijo«. Ta sila bosanskih mušlimanov je obtožena, da je izročila Nemcem in Italijanom nekaj skupin britanskih in ameriških letalcev, ki so zasiloni pristali v bosanskih gozdovih ter da je delala razne zločine v Bosni in Dalmaciji. Reuter dodaja, da je mufti pobežnil iz Palestine oktobra 1937. leta, da bi se izognil britanski aretaciji. Najprej je odšel v Libanon, nato pa v Irak, odkoder se je slišalo, da je bila njegova prisotnost v zvezi z vstajo Rašid Alije Nato je odšel v Perzijo. Po zavezniški okupaciji te dežele je zbežal v Italijo, nato v Nemčijo. Zadnje vesti govore, da se nahaja pod nadzorstvom v Parizu.

TOVARNIS!

Ali imaš naročnico za avgust že v redu, če ne, poišči položnico in uredi to še danes. UPRAVA

Tekma Trst—Varna odpade

Kolesarska tekma Trst—Varna zaradi zamude bolgarskih tekmovalcev odpade in se bo vršila dne 2. septembra.

Zaradi te odpovedi se bo pa vršila izbirna kolesarska dirka na progi Trst—Ljubljana med Srbi, Hrvati in Slovenci. Start ob istem času, t. j. ob 8.30, s prihodom v Ljubljano okrog 11.30.

Povratak fašističnega duhovnika

V Gorenje polje pri Kanalu se je vrnil fašistični duhovnik in izdajalec Izidor Zavadlak, ki je ovajal aktiviste Nemcem in je s pričnice javno in imenom napadal družine partizanov in širil fašistično propagando. Duhovnik Izidor Zavadlak je bil ves čas fašistične oblasti strah in trepet za naše ljudstvo. Kljub prošnjam in opozorilom vseh bližnjih duhovnikov ni prenehal s svojim zločinskimi delovanjem. Na njegovo priporočilo so postreljali domobranca v Anhovem 9 žrtev. Tik pred smrtjo so ga žrtve prosile za spoved, ki jim jo je odklonil, češ, da sodelavcem OF spovedi ni treba. Veselil se je smrti borec za svobodo, dvema domobranskima poročnikoma pa je napravil slovesen pogreb in bral mašo zadušnico. Nekaj dni po ustrelitvi 9 talcev je šla k njemu Jugova nevesta iz Anhovega k spovedi. Po opravljeni spovedi ji je naročil, naj moli za mrtve svojce. Ko je prišla domov je izvedela, da so domobranca v istem času, ko je bila pri spovedi, ubili Jugovo mater in njene 2 hčeri, za kar je Zavadlak vedel že prej. Zaradi vseh svojih zločinov je Zavadlak zbežal, ko je Jugoslovanska armada osvobodila Gorisko, ker se je bal ljudske sodbe. Sedaj pa, ko so odvzeta narodu sodišča in ko se fašisti svobodno kretajo po Soški dolini, se je zločinski duhovnik vrnil. Ko je prišel v okraj, je ljudstvo vsepovsod govorilo o njegovih zločinih in odločno zahtevalo, da se ga postavi pred sodišče. Ljudstvo Soške doline je zelo užaljeno in zahteva od zavezniške vojske uprave kaznovanje vojnih zločincev ali pa njihovo izročitev v roke ljudstvu, ki zna pravično soditi zločince.

Preskrbite otroke in mladinske domove s hrano, obleko in obutvijo!

VSE NAROČNIKE ki za avgust še nimajo poravnane naročnine prosimo, da to nemudoma storite, ker jih moramo sicer črtati iz seznama naših naročnikov! UPRAVA

OBVESTILA

Postavitve komisije za preganjanje dejanj nedopustne spekulacije

Na osnovi čl. 12 zakona v pobljanju nedopustne spekulacije in gospodarske sabotaže z dne 23. 4. 1945 Ur. l. št. 26 se imenuje Komisija za preganjanje dejanj nedopustne spekulacije za območje okrožnega mesta Ljubljane, ki jo tvorijo sledeči člani:

1. Dr. Matjanko Dolenc, uradnik oddelka za notranjo upravo pri MNDO.
2. Ciril Vajt, uradnik oddelka za trgovino in preskrbo pri MNDO.
3. Kovačič Ida, gospodinja.
4. Pogačnik Viljem, delavec.
5. Galič Pepeca, gospodinja.

Ljubljana, dne 25. avgusta 1945.

Za mestni narodno osvobodilni odbor: Predsednik: MNDO: Albrecht Franc, l. r. Načelnik oddelka za notr. upravo: Krese Leopold, l. r.

Priloge k postavitvi komisije za pobijanje nedopustne spekulacije

Na osnovi zakona o pobijanju nedopustne spekulacije in gospodarske sabotaže je Mestni narodno osvobodilni odbor imenoval 5 člansko komisijo za nalogo izslediti primere nedopustne spekulacije in skrbi za to, da se krivci po zakonu preganjajo. Komisija bo delovala na področju okrožnega mesta Ljubljane. Po zakonu je upravičena, da opravi sama zasego živil, ki so predmet dejanja po tem zakonu, če ne presojajo vrednosti 5.000 din. Prav tako ima komisija pravico kaznovati z denarno kaznijo v višini do 2.000 din. V slučaju, da bi komisija med postopanjem spoznala, da bi bilo treba storilec dejanja poleg kazi izreči od nje same, strožje kaznovati, bo zadovo odstopila Okrajnemu narodnemu sodišču. Zoper odločbo komisije je dopustna pritožba na pristojno Okrajno narodno sodišče v roku 3 dni. Ta pritožba pa ne bo zadrževala izvršitve kazni, ki jo je komisija izrekla.

S postavitvijo te komisije, katere postopanje mora biti hitro, bo poskrbljeno, da bodo vsi spekulanti, ki se še v veliki meri pojavljajo in delujejo na škodo ljudskih koristi, izsledeni in kaznovani. Med drugim so mišljeni tudi vsi oni, ki se bavijo z nakupovanjem, prodajanjem ali proizvajanjem blaga, ki se vrši zoper veljavne predpise z namenom, da dosežejo neopravičeno, nesorazmerno imovinsko korist. Največ primerov bo gotovo prekoračenja po oblasti določenih cen pri prodaji blaga.

Prebivalstvo naj v lastnem interesu pomaga komisiji izsledovati spekulante a tem, da bo prijavljalo posamezne primere spekulacije kada: bolj se bodo pojavili na področju mesta Ljubljane. Prijave naj bodo naslovljene na komisijo in oddane na Blewaisovi cesti št. 22, v vložišču (priloge).

Demobilizacija starejših letnikov

Po členu 1. točka c) Zakona o demobilizaciji starejših letnikov, žena in hranilcev v Jugoslovanski Armadi in Mornarici, so bodo odpuščeni iz Jugoslovanske Armade in Mornarice vse osebe, ki so po členu 2 tega Zakona smatrajo kot edini hranilci zadrug ali družine.

Mamica in očka sta bila partizana

Mala Cvetka Močnikova je le nekaj mesecev živela skupaj s svojim očetom in z materjo. Kmalu po rojstvu male Cvetke sta oče in mama odšla v partizane. Malo Cvetko sta oddala k stari materi in ona je skrbelo zanjo. Se danes skrbi zanjo. Zakaj Cvetka Močnikova ne bo nikoli poznala svojega očeta, nikoli ga ne bo videla. Njen očka je kot borec za našo svobodo že leta 1945 nekje na Primorskem padel pod streli sovražnika.

Cvetka Močnikova

Cvetkina mamica se je sama vrnila v svobodno Ljubljano k svoji mali deklici. Sedaj mora misliti, kako bo sama svoji ljubljenci in sebi služila vsakdanjega kruha, zakaj skrbnega očeta ni in ga ne bo. Preden se je mamica poročila, je hodila v šole, toda doštudirala ni. Sedaj hodi v šole še naprej, da bo dokončala študije in lahko dobro skrbelo za malo siroto. Ta čas pa za malo Cvetko skrbi še vedno stara mama. Skrbel pa bo zanjo tudi narod, za katerega svobodo je njen očka žrtvoval svoje mlado življenje.

VSE NAROČNIKE

ki za avgust še nimajo poravnane naročnine prosimo, da to nemudoma storite, ker jih moramo sicer črtati iz seznama naših naročnikov! UPRAVA

za gospodarski napredek najširših ljudskih množic.

Pozivamo vse zadruge, da nam takoj sporočijo koliko izvodov »Nove zadruge« potrebujejo za svoje člane.

Iniciativni zadrugi odbor za Slovenijo v Ljubljani, Tyrševa c. 38/1. Tel. 20-21.

PRESKRBA

Vino brez odrezkov

Gostinskim obratom okrožnega mesta Ljubljane sporočamo, da oddajo od zadnje delitve vina preostale količine prosto v promet brez odrezkov osnovnih živilskih kart.

Šesttedenski tečaj ruskega jezika se prične v ponedeljek 27. t. m. na trgovski akademiji za Slovence, ki bodo poučevali rusščino na srednjih šolah. Tečaj bo dnevno od 10—12 ure. — Slavistično društvo.

Zgubljeno je bilo odlikovanje 12.303 od Rožne doline preko Vica do Belgijske vojašnice. Najditelj naj odlikovanje odda v uredništvu »Ljudske pravice«.

Vadnica. Učenci in učanke IV. razreda, ki bodo delali letos sprejemni izpit za srednjo šolo, naj pritejejo v svoja razreda v torek 28. t. m. ob štiri popoldne zaradi skupne ponovitve učne tvarine.

RADIO

Dnevni spored za nedeljo 26. t. m.

8—8.15 Koncertni valčki — 8.15—8.45 Napoved časa, poročila, objave in pregled sporeda — 8.45—9 Sovjetske in poljske korčnice — 9—9.30 Oddaja ESZDN — 9.30—10.30 Koncert skladb starih mojstrov: Vivaldi: Koncert za godalni orkester v A-molu — Becl: Fantazija in fuga v C-molu — Haydn: Godalni kvartet v D-duru — Mozart: Simfonija v D-duru. — 10.30—11 Slovenske, holgarske in hrvaške skladbe — 11—11.30 Partizanska ura — 11.30—12 Partizanske pesmi igra na diatonično harmoniko dvanajstletna Ksenija Faurer — 12—12.15 Odlomki iz skladb za klavirski trio — 12.15—12.30 Pregled tiska — 12.30—13 Pisan glasbeni spored — 13—13.20 Napoved časa, poročila, objave in pregled sporeda — 13.20—14 Koncert mal. ork. Radia Ljubljane pod vodstvom prof. Karla Jeraja — 18—18.30 Mlad. ura — 18.30—19 Beremšarjev trio — 19—19.20 Zenska ura — 19.20—19.45 Tenorist Rudolf Banovec, baritonist Mirko Dolničar (člana Ljubljanske opere) in Stanko August: slovenske pesmi — 19.45—20 Tedenski kulturni pregled — 20—20.40 Orkestralni koncert: Glinka: Komarinskaja — Pizzini: Pesem Dolomitov — Grieg: Norveški ples št. 1 — 20.40—21 Koncert violončelista prof. O. Bajdeta, pri klav. prof. Pavel Šivic — 21—21.20 Napoved časa, poročila, objave in pregled sporeda — 21.20—21.40 Koncert godalnega kvarteta: Josef Suk: Smyčcovy kvartet, B-dur, op. 11. — 21.40—22 Opera glasha — 22—22.15 Oddaja za tovariše v taboriščih po Nemčiji — 22.15—22.30 Violinski koncert — 22.30—23 Trio Radia Ljubljane.

Dnevni spored za ponedeljek 27. t. m.

6—6.30 Pisana glasha — 6.30—6.45 Napoved časa in izveček iz poročil z dne 26. 8. — 6.45—7 Valčki, polke in še kaj — 7—7.15 Pregled sporeda, objave in poizvedbe — 7.15—7.50 Perli: Ljubavna pesem — Busoni: Valček — Popper: Mazurka — Grieg: Erotika — Smetana: Scherzo iz »Triumfalne simfonije« — 7.50—7.45 Napoved časa in poročila — 7.45—8 Iz ruske glasbene literature — 12—12.15 Slovenske korčnice — 12.15—12.30 Pregled tiska — 12.30—13 Trio Radia Ljubljane — 13—13.20 Napoved časa, poročila, objave in pregled sporeda — 13.20—14 Koncert orkestra harmonikarjev in deklishega zbora glasbene šole »Zvuk« iz Beograda. Dirigent: Albin Fakin — 18—18.15 Poročilo komisije za ugotavljanje vojnih zločinov okupatorjev in njih blapceve, pri klavirju prof. Ciril Cvetko — 21.40—22 Zl. Fibih: Vesna (simf. pesnitev) Bizet: Podoknica (simf. orkester) — 22—22.15 Oddaja za tovariše v taboriščih po Nemčiji — 22.15—22.30 Četr ture opernih spevov in fantazij — 22.30—23 Lahka glasha.

KINEMATOGRAFI

KINO UNION: Ameriški film »Notredamski zvonar«, dodatek dokumentarni film. Ob 10., 15., 17., 19. in 21. uri.

KINO MATICA: Film »Dama in koboje«, dodatek dokumentarni film. Ob 10., 15., 17., 19. in 21. uri.

KINO SLOGA: Sovjetski film »Branila je domovino«, dodatek slovenski tednik. Ob 10., 15., 17., 19. in 21. uri.

KINO TIVOLI: Sovjetski film »Branila je domovino«, dodatek slovenski tednik. Predstave ob lepem vremenu od 19.30 dalje.

KINO MOSTE: Ameriški film »Konvoj«, Ob 16.30, 18.30, 20.30.

KINO KODELJEVO: Sovjetska komedija »Četvero src«, dodatek dokumentarni film. Ob 14.30, 16.30, 18.30 in 20.30.

JAVNA BORZA DELA

Razpoložljiva mesta za moške: 8 hlapcem, 6 delavcem za sekanje drv, 23 delavcem minarjem, 15 stavarjem, 13 kmetov, 2 žagarjem, 2 mizarjem, 3 krojačkim pomočnikom, 1 klobučarju, 1 torbarju, 40 čevljarim pomočnikom, 70 sidarjem, 327 delavcem k stavbenim podjetjem, 39 tesarjem, 1 instalaterskemu vajencu, 1 kleparskemu vajencu, 1 dimnikarskemu vajencu. Razpoložljiva mesta za ženske: 3 izučnim delavkam za izdelovanje metel.